

Tiiu Puik, Küllike Kütimets, Mare Kütt

EESTI KEELE ÕPETAJARAAMAT

1. KLASS

1. poolaasta

www.kynnimees.ee

2014

Sisukord

Sissejuhatus	3
AABITSAEELNE PERIOOD.....	9
1. nädal – Tere, uued sõbrad!	9
AABITSAPERIOOD.....	11
2. nädal – Mina ja vanavanemad.....	11
3. nädal – Sügisannid	15
4. nädal – Sügise sünnipäev.....	19
5. nädal – Mina ja kaaslased.....	23
6. nädal – Mina ja tervis	27
7. nädal – Vanemate abistamine	31
8. nädal – Talveks valmistumine.....	35
9. nädal – Õhtud perega	39
AABITSAJÄRGNE PERIOOD.....	43
10. nädal – Isadepäev. Mardipäev.....	43
11. nädal – Laste mängud.....	47
12. nädal – Minu sõbrad.....	51
13. nädal – Päkapikud piiluvad	55
14. nädal – Jõulude ootel	59
15. nädal – Jõulud.....	63

Sissejuhatus

Põhikooli riikliku õppekava eesti keele ainekava põhieesmärk on anda igale õpilasele hea lugemis- ja kirjutamisoskus, mis tagaks eduka toimetuleku kõigis kooliastmetes kõikides ainetes.

Esimeses kooliastmes on õpetamise põhirõhk pandud funktsionaalse lugemis- ja õigekirjaoskuse saavutamisele.

Esimeses kooliastmes on kolm õppevaldkonda

Suuline keelekasutus	Lugemine	Kirjutamine
Kuulamine. Kuuldud sõnade ja teksti mõistmine. Eesti keele häälikute tajumise arendamine ja täpsustamine. Kõnelemine. Emakeele häälikute puhas ja täpne hääldamine. Küsimustele vastamine. Selge ja arusaadav mõtete väljendamine ettejuhtuvates olukordades. Nähtud, loetud ja kuuldud sündmuste jutustamine. Igapäevaelu nähtav.	Mitmesuguste tekstide sorav ja mõtestatud esitamine. Loetu mõistmine.	Tähtede õppimine ja kirjutamine. Kirjatehnika omandamine. Häälikuõigekirja mõistete teadlik omandamine ja kasutamine kirjutamisel. (<i>häälik, täht, täis- ja kaashäälik, häälikuühend, sõna, lause</i>) Lühikeste tekstide loomine ja kirjutamine.

Aabitsa ja töövihikute ülesehitus

Aabitsa ja töövihiku ülesehitus lähtub eesti keele ainekava üldesmärkidest, ühendades kõiki kujundatavaid osaoskusi (lugemist, kirjutamist, kuulamist, kõnelemist), käte peenmotoorika ja psüühiliste protsesside (tajude, tähelepanu, mõtlemise, mälu) arendamiseks.

Tähtede esitamise järjekord aabitsas arvestab, et kujult sarnaseid tähti ja kõlalt sarnaseid häälikuid A – Ä, E – Ä, O – U, O – Ö, Ü – Ö, Ü – Ö, K – P – T ei õpitaks koos ega kõrvuti.

Aabits

on ülesehituselt traditsiooniline: aabitsaeelne periood, aabitsaperiood ja aabitsajärgne periood. Aabitsas on kolm raskusastet: lugemistekstid algajale, veerijale ja lugejale õpilasele. Lugemistekstide koostamisel on kasutatud *learning index*'it (LIX-i), mis arvestab lausete ja sõnade pikkust ning teksti keerukust.

Lugemispalade teemad

- Keskkond ja jätkusuutlik areng
- Elukestev õpe ja karjääri planeerimine
- Tehnoloogia ja innovatsioon
- Teabekeskkond
- Tervis ja ohutus
- Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus
- Kultuuriline identiteet
- Väärtused ja kõlblus

Autorid soovivad aabitsa tekstid lastele ette lugeda, mis arendab kuulamisoskust. Ka luuletuste esmaesitaja peaks olema õpetaja. Pildid ja pildiseeriad on mõeldud jutustamiseks (lugemistekste jutustama ei pea).

Tähe õppimise sissejuhatamiseks on iga tähe juures kaherealine regilaulu värss

Kui tähed on õpitud, moodustub nendest tähtede regilaul. Seda saab koos laulda näiteks aabitsapeol. Õpetaja saab regilaulu ridu kasutada teema sissejuhatuseks. Laul toimib nagu regilaul ikka – kaks esimest takti laulab eeslaulja (õpetaja) ja kõik teised (õpilased) kordavad. Laulmise asemel sobib regivärss hästi ka rütmis lugemiseks (plaksutades, koputades jm).

Mõistatused ja vanasõnad

Mõistatused ja vanasõnad arendavad kujutlusvõimet, analüüsioskust ja sõnavara. Iga vanasõna juures tuleks arutleda selle tähenduse üle.

Igal nädalal õpitakse kolme tähte (koos tekstiga)

See võimaldab igale tähele küllaldaselt aega pühendada – vaadelda, seda erineval moel valmistada (joonistada õhus, voolida, teha pulkadest, õues sobivast ja kättesaadavast materjalist jm). Tähte õpitakse kõigepealt tundma aabitsas, seejärel aabitsa töövihikus. Õpitud tähtedest saab laduda sõnu.

Nädala teemad

Nädala teemasid saab lõimida erinevate õppeainetega: käeline tegevus (kunst, tööõpetus), loodusõpetus, muusika jm.

Lisamaterjalid

Lisamaterjalide juurde on otsitud erinevaid viiteid tundide mitmekesistamiseks. 1. klassis kasutatavate infotehnoloogia linkide kogumiku on koostanud Vanalinna Hariduskolleeegiumi klassiõpetaja Tuuli Koitjärv ja Jäneda Kooli klassiõpetaja Tiia Salm. Kogumik asub aadressil <http://aabits.kynnimees.ee/ikt> (vajalik eelnev registreerimine keskkonda). 1. kooliastmes on üldiselt soovitatav kasutada eelkõige frontaalset õpetamise meetodit ja mängulisi arvutiprogramme.

Aabitsa töövihik

Vihik on must-valge ja võimaldab värvimisega käe motoorikat harjutada. Harjutused on jaotatud kahte ossa. Esimeses osas on keeleõpetuse harjutused, teises osas aabitsa lugemispalade juurde kuuluvad harjutused (lugemispalade lisaharjutused).

Keeleõpetuse harjutused (lk 2–50)

Iga tähe kõrval on joonestik – kaks rida tähe ja/või sõnade kirjutamise harjutamiseks. Keeleõpetuse harjutused on koostatud häälikanalüüsi arendamiseks, mis on lugemisoskuse tähtsaim eeldus. On oluline, et õpilane eristaks häälikut ja tähte, sest häälikute ja tähtede arv sõnas ei kattu. Õpetajal on vaja algusest peale väga täpselt jälgida sõnade täpset hääldamist (selgelt, õiges vältes). Igal lapsel on emakeele häälikute eristamiseks kõige parem taju. Seega ei valmista eesti lapsele raskusi vältekandja (teistest pikema) hääliku äratundmine sõnas.

Töövihikus harjutatakse hääliku olemasolu äratundmist sõnas, õpitakse määrama hääliku asukohta sõnas; leidma häälikute arvu ja järjekorda sõnas.

Häälikupikkusi aabitsaperioodil ei käsitleta ja häälikanalüüs ei arvesta häälikuõigekirja reegleid.

Nii häälikanalüüsiks kui ka teistest pikema hääliku eristamiseks sõnas on sobilik kasutada aabitsapilte, üksikesemete, olendite, nähtuste jm pilte.

Parimaks töövõtteks häälikanalüüsioskuse, sõnavara ja väljendusoskuse arendamiseks on mäng (vt K. Kütimets, T. Puik *Eesti keele õppemängud esimeses kooliastmes*. Tartu, 2009). Õpetajaraamatu lõpus on mõned mängud sellest raamatust.

Lugemispalade lisaharjutused on lehekülgedel 52–79

Lisaharjutused on seotud aabitsa tekstiga ja arendavad teksti mõistmist.

Harjutused peenmotoorika ja taju arendamiseks

Peenmotoorika harjutusi leiab nii keeleteemade kui ka lugemispalade osast. Nendele harjutustele peaks alati eelnema analüüs, kus õpetaja seletab lahti, mis on paremal, mis vasakul, üleval, all jne. Hästi arenenud peenmotoorika arendab mõtlemist ja kõnet. Soovitav on kasutada ka näpumänge. See arendab koordinatsiooni, peenmotoorikat ning käe- ja silmamõõtu.

Kõik töövihiku harjutused eeldavad sõnavaralist tööd – sõnade tähendus, sarnane tähendus, vastandtähendus. Last aitab sõnatähenduse selgitamisel ja täpsustamisel aabitsa lõpus toodud sõnastik.

Lisavihik sõnade ja lausete kirjutamiseks

Lisaks aabitsa töövihikule soovitame kasutada ka joonelisi vihikuid sõnade ja lausete kirjutamiseks ning ära kirja harjutamiseks. Aabitsaperioodil korraldatakse joonistähti ja nendega kirjutatakse seni, kuni kõik väikesed kirjatähed on õpitud. Joonistähti kasutatakse ka suurte kirjatähtede õppimise ajal. Joonistähtede kirjutamiseks sobib 16 joonega vihik. Väike- ja suurtähtede kirjutamiseks peaks kasutama abijoonega vihikuid.

Vihiku etiketi näidis

1. <i>Vihiku liik:</i>	Harjutused
2. <i>Kooli nimi:</i>	Lepiste Põhikool
3. <i>Klass:</i>	1.a klass
4. <i>Õpilase nimi:</i>	Joonas Jõgi

Nõuded vihikule

Nõuded vihikule leiab juhendist Riho Lahi, Valve Matesen, Imbi Muhel „Kirjatehnika: käsiraamat õpetajale”, Tallinn, Valgus, 1990.

Esimese kooliastme oodatav õpitulemus on töö nõuetekohane ja korrektne vormistamine vihikus ning paberil.

Vihikusse kirjutamine

- 1) Esimesel leheküljel alustatakse tööd 4. joonelt (teisest reavahest).
- 2) Töö jätkumist järgmisel leheküljel alustatakse 2. joonelt (esimesest reavahest).
- 3) Pealkirja ja teksti vahele jäetakse üks tühi joon.
- 4) Vihikus jäetakse eelmise töö viimase rea ja uue töö alguse vahele kaks vaba joont (üks reavahe).
- 5) Uut tööd lehekülje allosas alustatakse ainult siis, kui pealkirja alla mahub vähemalt üks rida teksti.
- 6) Soovitav on pealkiri tõsta muust tekstist esile allajoonimisega.

Kirjatehnika

Kirjatehnika ülesanne on õpilastel loetava käekirja arendamine. Aabitsaperioodil kasutatakse joonistähtede kordamise ajal 16 joonega vihikut ja kolmekandilist harilikku pliatsit. Joonistähtede kirjutamine on ettevalmistus kirjatähtede kirjutamiseks. Õppekomplektis on kaks kirjatehnika vihikut.

Kirjatehnika 1. osa

Kirjatehnika 1. osa vihikus alustatakse väiketähtede kirjutama õppimist 10. nädalal. Väiketähtede õppimise ajal täidetakse töövihikus harjutusi joonistähtedega. Samal ajal võetakse kasutusele ka abijoonega vihik. Väiketähti õpitakse samuti 3 tähte nädalas. Enne

õpitava tähe kirjutamist näitab õpetaja, kuidas tähte õigesti kirjutatakse. Ta näitab ette tähevormi tahvlil, teeb seda lastega koos õhus, sõrmega laua peal (või suurel paberil), kriidiga või märja pintsliga tahvlile. Tähti õpitakse tundma ja kirjutama võimalikult kohe sõna koosseisus.

Kirjatehnika vihik on must-valge. Iga tähe juures on pildid, millel kujutatu algab õpitava tähega. Lisaharjutused arendavad käte peenmotoorikat, nägemis- ja ruumitaju, mõtlemist, tähelepanu ja mälu. Mustrite tegemisel tuleks kasutada värvilisi pliiatseid. Mustreid ja ka kõiki teisi pilte vihikus soovitame lastel värvida.

Vihiku lõpus (lk 58–63) asub joonestik, mida õpetaja saab kasutada vastavalt vajadusele kas lausete või üksikute sõnade kirjutamiseks kogu klassile, tugevamatele õpilastele lisatööks, nõrgematele harjutamiseks või individuaalseks lisatööks).

Õpetaja pöörab kirjutamisel tähelepanu

1. Õpilase õigele istumisasendile.
2. Õigele pliiatsihoiule.
3. Õigele tähevormile, tähtede seostamisele sõnaks.
4. Käekirja loetavusele.
5. Tööde korrektsele vormistamisele.

Kirjatehnika 2. osa

Kirjatehnika 2. osa vihik on suurtähtede harjutamiseks ja see võetakse kasutusele alates 1. klassi teisest poolaastast.

Vabalugemine

Nii aabitsaperioodil kui ka aabitsajärgsel perioodil soovitame õpetajal ette lugeda väärtkirjandust, näiteks lisalugemisena pala käsitluse juures eesti keele tundides, meeleolu loomiseks loodusõpetuses ja käelises tegevuses, koosloetu üle arutlemiseks.

Kord nädalas (kuus) võiks vabalugemist käsitleda omaette tunnina, kus õpilased saavad tutvustada raamatuid, mida nad on lugenud ise või perega koos. Klassis õpetaja poolt ette loetud (ka ühislugemisena) käsitletud raamatud annavad võimaluse sõnade tähenduste selgitamiseks ning koosloetu üle arutleda.

Soovituslikud raamatud 1. klassi 1. poolaastal

1. Silvi Väljal „Jussikese seitse sõpra”
2. Eno Raud „Peep ja sõnad” (seda raamatut soovitame õpetajal klassis ette lugeda ja üheskoos teemade üle arutleda)
3. Muinasjutud „Tuhkatriinu”, „Lumivalgeke ja seitse põialpoissi”, „Kolm pörsakest”
4. Uudiskirjandus

1. klassi 1. poolaasta töökava

Õpetaja töö lihtsamaks planeerimiseks kuulub õpetajaraamatu juurde 1. klassi 1. poolaasta töökava. See on *Microsoft word* dokumendina aabitsa kodulehelt allalaetav. Töökava lähtub eesti keele ainekava üldeesmärkidest, ühendades kõiki kujundatavaid osaoskusi (kuulamine, kõnelemine, lugemine, kirjutamine).

Töökavas on välja toodud erinevate ainetevaheliste lõimingute võimalusi. Lisaks on laulude pealkirjad, mis on valitud muusikaõpetuse õpikutest. Neid soovitab Suuremõisa kooli õpetaja Külli Kreegi laulda ainetunnis või lõimida muusikaõpetusega.

Töö planeerimisel ja läbiviimisel tuleb õpetajal arvestada klassi õpilaste lugemis- ja kirjutamisoskuse ning kõne arengu taset.

AABITSAEELNE PERIOOD

Kasutatud lühendid

A – aabits

TV – aabitsa töövihik

KTV – kirjatehnika vihik (väikesed kirjatähed)

1. nädal – Tere, uued sõbrad!

A lk 3–9. TV lk 2–4

Pildid nendel lehekülgedel on kõnearenduslikud.

Jutustatakse pildil toimuvast (moodustatakse lauseid). Jutustamine tuleks siduda oma läbielatud sündmustega. Luuletused piltide juures loeb ette õpetaja või klassis väga hea lugeja.

A lk 3–5 Tutvumine aabitsaga, klassikaaslastega, õpetajaga

Soovitame kasutada erinevaid tutvumismänge. Vestlusteemad: klassi- ja koolireeglid, kokkulepete sõlmimine, teretamine koolis.

A lk 6–7 Meenutused suvest

Õpilane saab jutustada oma suvest ja suveelamustest.

A lk 8–9 Liiklus maal ja linnas

Vestlusteemad: kuidas liikluses peab käituma, liiklust kooli juures, turvaline koolitee.

Lisamaterjal

1. YouTube, multifilm [„Jussi klassi laste kooliteed linnas”](#)

2. YouTube, multifilm [„Juss õpetab Villule kooliteed maal”](#)

TV lk 2 Häälikanalüüsi ja käte peenmotoorika harjutused

Harjutus 1. Lapse teadmised iseendast: nimi, vanus, sünnipäev.

Enne kirjutamist on vestlus iseendast.

Harjutus 2. Joonista teekonnad.

Kõigepealt on vestlus: Kuidas keegi liigub? Vastusega samal ajal sooritatakse vastavat liigutust õhus, laual jne.

Vastuse variandid: lind *seisab, jookseb, hüppab*; hiir *jookseb*; leht *liugleb, langeb, keerleb*; jännes *hüppab*; laev *liigub lainetel*; auto *sõidab*.

TV lk 3 Harjutused ruumitaju ja käte peenmootorika arendamiseks

Harjutus 1. Värvige need asjad, mida läheb koolis vaja. Kus ja milleks?

Vestlus: Mis on pildidel? Kus me neid asju kasutame? Milleks neid asju kasutatakse? jne.

Kuidas nimetatakse koolis vaja minevaid asju? (koolitarbed)

Harjutus 2. Joonista samasugune muster.

Loovülesanne.

Harjutus 3. Joonista kolm maja nii, et need oleksid ühesugused.

Vestlus: Mis on igal majal olemas? Mis on paremal? Mis on vasakul? Mis on üleval? jne.

TV lk 4 Esemete klassifitseerimine ja käte peenmootorika harjutused

Harjutus 1. Leia paarid. Värvige need ühte värvi. Põhjenda.

Eesmärk on õpetada leidma ja põhjendama esemetevahelisi seoseid. Enne ülesande täitmist on vestlus ja tuuakse näiteid. Vastus on õige, kui õpilane oskab leitud seost loogiliselt põhjendada.

Harjutus 2. Joonista kolm vihmavarju nii, et need oleksid ühesugused.

Eesmärk: selgitada mõisteid *vasakul, paremal, keskel*.

AABITSAPERIOOD

2. nädal – Mina ja vanavanemad

A lk 10–17. TV lk 5–7. TV lk 52–53

A lk 10–11 Minu vanavanemad ja nende tegemised

Vanavanemate päev on septembri teine pühapäev. Vestlemise ja jutustamise teemad on seotud vanavanematega. Näiteks: pere, side põlvkondade vahel, ühised tegemised vanavanemate seltsis jne. Kuidas (mis nimega) vanavanemaid kutsutakse? Kus vanavanemad elavad? Kui tihti nendega kohtutakse? Mida meeldib vanavanemate juures teha?

Jutustamine piltide toel.

Lisamaterjal

1. YouTube, multifilm „[Jussi vanaema karjapoisiugu](#)”

A täht ja häälik

A lk 12–13 Aiatööd sügisel

Arutletakse, missuguseid töid tehakse sügisel aias ja kuidas lapsed on aidanud aiatöödel oma vanemaid ja vanavanemaid. Jutustamine piltide toel. Selgitada mõistet *vanasõna*.

TV lk 52 Leia A tähed

A-tähed värvida. Arutleda klassis, kelle nimes on A-häälik. Võib nimetada tähti, mis jäid värvimata.

TV lk 5 A-täht ja häälik

Eesmärk	1. Häälikanalüüsioskuse arendamine (A olemasolu ja järjekord sõnas). 2. Hääliku ja tähe seose loomine, tähe kirjutamine. 3. Kohasuhteid näitavate sõnade <i>all, peal, sees</i> tundmine ja kasutamine.
Vahendid	Tähekaardid ja pildid. Näiteks pildid: <i>raamat, vaas, seemed, lilled, ratas, vares, siil, maja, kass, käbi</i> .
Metoodika	Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat: K. Kütimets, T. Puik „Eesti keele õppemängud esimeses kooliastmes”, lk 11). Otsitav häälik on A.
A hääldamine ja seletus: <i>suu on lahti, häälik kostab selgelt ja täie häälega</i> .	
A-tähe kirjutamine	

Harjutus 1. Kas sõnas on A? Värv see pilt.

Vastus: õpilane värvib *akna, kala, muna*.

Harjutus 2. Mitmes häälik on A? Kirjuta A oma kohale.

Piltidel on *pall, sai, kana, auto*. Õpilane kirjutab A-tähe sõna alla lahtrisse.

Soovitame mängida ka hääliku asukoha mängu (vt mängude raamat, lk 11).

Harjutus 3. Joonistamine tööjuhendi järgi.

Loovülesanne. Mõistete *all, peal, sees* õppimine ja selgitamine.

I täht ja häälik

A lk 14–15 Vanavanemate päev

Kuidas iseloomustada oma vanavanemaid? Vestlusteemad: vanavanemate töö ja eluolu, millal neid külastatakse, mida koos tehakse, lemmiksöögid jne.

TV lk 52 Leia sõnapilvest sõnad, mis sobivad I-tähe jutuga. Värv need

Vastus: TAAT, MEMM, PIIM, IIVI, KIISU, PAI, MUSI

Algaja lugeja saab siin leida ja värvida kõikidest sõnadest I-tähed.

TV lk 6 I-täht ja häälik

Eesmärk	1. Teistest pikema hääliku eristamine sõnas. 2. Häälikanalüüsioskuse arendamine (I olemasolu ja asukoht sõnas). 3. Tähe ja hääliku ühendamine, tähe kirjutununa. 4. Loovuse arendamine oma mustri loomise kaudu.
Vahendid	Tähekaardid ja pildid.
Metoodika	Õpetaja näitab pilte ja hääldab sõnu – <i>hiired, siil, liim, 5, tiivad, pliats, saapad, aabits, kaamel</i> jne. Mis häälik kostab sõnas kõige kauem? Õpilased tõstavad vastava tähekaardi (A, I). Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11).
I hääldamine ja seletus: <i>huuled naerul, hääli kostab selgelt, täie häälega</i> .	
I-tähe kirjutamine: I, AI	

Harjutus 1. Kus asub I, kas sõna alguses, sees või lõpus?

Õpilased kirjutavad I-tähe sobivasse kohta (*ilves, pill, sai*).

Harjutus 2. Otsi tähepusast l-ga algavaid sõnu.

Harjutus on neile, kes tulevad ülesandega toime. Otsida tuleb suundadelt üles, alla, diagonaalis, vasakule, paremale. Tähepusast leiab sõnad: *isa, ime, ilves, igav, ilu* ja ka *ilus*.

Harjutus 3. Joonista muster.

Õpilased mõtlevad oma mustri. Loovülesanne.

E täht ja häälik**A lk 16–17 Perega metsas**

Sissejuhatuseks soovitame lisamaterjali laulu „Mehikene metsas”. Vestlusteemad: Kuidas vanasti pesu pesti, võrrelda seda tänapäevaga. Metsaskäik: Kuidas metsas käituda? Missugused seemned metsas kasvavad? Kuidas seenel käiakse? Soovitame tunnis näidata erinevaid seenepilte (söögiseened, mürgised seemned), võib korraldada seenenäituse, rääkida seenetoitudest.

TV lk 53 Mõistatamine

Mõista-mõista, mis see on? Ühenda õige vastusega. Värv.

Vastus: 1. seen; 2. puu; 3. kuusk (okaspuu).

Neljas pilt *auto*, jääb üle. Õpilane mõtleb sellele ise mõistatuse.

Lisamaterjal

1. lastekas.ee, [laul „Mehikene metsas”](#) (karaoke)

TV lk 7 Kuulmis- ja ruumitaju arendamine. Häälikanalüüs

Eesmärk	1. Häälikanalüüsioskuse arendamine (E olemasolu ja asukoht sõnas). 2. Tähe ja hääliku ühendamine, tähe kirjutununa. 3. Loovuse arendamine oma mustri loomise kaudu.
Vahendid	Tähekaardid ja pildid.
Metoodika	Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11). Pildid: <i>eesel, elevand, kana, lammast, mees, seemned, peegel, maja</i>
E hääldamine ja seletus: <i>huuled naerul, hääli kostab selgelt, vabalt, täie häälega.</i>	
E-tähe kirjutamine: E, AE, AI, IA, EA	

Harjutus 1. Kirjuta lünka E. Loe laste nimed.

Vastus: LEO, EVE, LEILI, ELLE, LEA, ENN.

Arutatakse, kas need on poiste või tüdrukute nimed.

Harjutus 2. Tõmba tüdrukute nimedele joon alla.

Vastus: Eve, Leili, Elle, Lea.

Harjutus 3. Lahenda ristsõna.

Vastus: 1. pesa; 2. nina; 3. reha. Ülevalt alla: ENE. Küsida: kelle nimi see on?

Harjutus 4. Joonista muster.

Loovülesanne. Õpilased mõtlevad oma mustri.

3. nädal – Sügisannid

A lk 18–23. TV lk 8–10. TV lk 53–55

L täht ja häälik

A lk 18–19 Põld

Teema sissejuhatuseks loeb õpetaja ette luuletuse lk 19 (üleval). Vestlusteemad: põllutööd, erinevad teraviljad, millest ja kuidas valmib leib, leiva kasulikkus ja toidud leivast. Hea, kui õpetajal on näidata viljapäid. Kindlasti oleks tore klassis maitsta ka koduleiba.

TV lk 53 Ristsõna

Vastus: 1. rool; 2. laud; 3. kann; 4. vili; 5. siil. Ülevalt alla: RUKIS.

Lisamaterjal

1. miksike.ee, Manivald Kesamaa luuletus „[Keda kiita leiva eest?](#)”
2. YouTube, multifilm „[Juss sööb leiba](#)”
3. YouTube, multifilm „[Jänku-Jussi leivatund](#)”

TV lk 8 Kuulmis- ja ruumitaju arendamine. Häälikanalüüs

Eesmärk	1. Häälikanalüüsioskuse arendamine (L-i olemasolu ja asukoht, häälikute arv ja järjekord sõnas). 2. Kuulmistaju arendamine – teistest pikema hääliku määramine sõnas. 3. Kirjutama õppimine.
Vahendid	Pildid: <i>pall, lilled, sall, kellad, põll, trumm, kamm, prillid, pann.</i>
Metoodika	Mäng „Hääletu häälik” (vt mängude raamat, lk 10). Õpilased hääldavad hääletult häälikuid <i>l, m, n</i> .
L hääldamine ja seletus: <i>lai keel on vastu ülemisi igemeid, L heliseb, õhk ei pääse vabalt suust välja.</i>	
L-tähe kirjutamine: L, LAI, ALL, LILL, LII	

Harjutus 1. Missugused tähed on puudu?

Häälimine. Pildid: *kala, siil, lill, vili*. Puuduvad tähed tuleb lünka kirjutada.

Harjutus 2. Vaata pilte. Mitu häälikut on sõnas? Ühenda sõna skeemiga.

Vastus: kaks häälikut – *kuu, puu*; kolm häälikut – *nööp, õun*; neli häälikut – *kala, lõke (tuli)*.

Harjutus 3. Vaata pilte. Mis häälikuga lõpevad sõnad? Kirjuta see täht joonele. Loe sõnad.

Vastus: 1. rea piltidel on *kott, reha, hiir, tüdruk*. Reale tuleb kirjutada TARK.

2. rea piltidel on *lill, kala, seep, vaas*. Reale tuleb kirjutada LAPS.

N täht ja häälik

A lk 20–21 Sügisannid (pilttekst)

Enne teksti lugemist tutvuda piltidega, kas õpilased tunnevad kõiki vilju. Õpitakse mõisteid *köögivilj* ja *puuvili*. Arutletakse köögiviljade ja puuviljade kasulikkuse üle. Üheskoos meenutatakse veel mõistatusi.

TV lk 54 Teksti mõistmise harjutus

Mis köögiviljadest on palas juttu? Värvide need.

Piltidel on: 1. õun, 2. kartul, 3. porgand, 4. maasikas, 5. peet, 6. pirn, 7. kõrvits.

Vastus: *porgand, peet, kõrvits*.

Lisamaterjal

1. Laul „Sügis aias” (eesti rahvaviis, sõnad A. Mirka)

2. YouTube, multifilm „[Jussi vanaisa mahetalu](#)”

3. Mõistatusi mõistatamiseks.

1. Keha kerge kepik, pea suur saunake? (kapsas)
2. Tamm siin, tamm seal, iga tamme küljes oks,
oks siin, oks seal, iga oksa küljes pesa,
pesa siin, pesa seal, igas pesas neli muna,
muna siin, muna seal, igal munal must tipp? (uba)
3. Valge poiss, must nina? (uba)
4. Silmad paneb nutma, aga südant ei liiguta? (sibul)
5. Kellel on pea punane? (porgand)
6. Mulda läheb seeme väike, sellest sirgub kuldne päike? (päevalill)
7. Üks ema, aga üheksa last? (kartul)

4. taheke.delfi.ee, [Eesti rahva mõistatused: Aedviljad, rohttaimed, seemed](#)

5. folkloor.ee, [Mõistatusi maakonna ja kihelkonna järgi](#)

6. miksike.ee, [Mõistatusi: Aed-, köögi- ja puuviljad, teraviljad](#) (kogunud Külli Korol)

TV lk 9 Kuulmis- ja ruumitaju arendamine. Häälikanalüüs

Eesmärk	1. Teistest pikema hääliku eristamine sõnas. 2. Häälikanalüüs (N-hääliku olemasolu sõnas). 3. Hääliku ja tähe seos, tähe kirjutamine. 4. Mõisted <i>parem, vasak</i> .
Vahendid	Tähekaardid ja pildid.
Metoodika	Mäng „Hääletu häälik“ (vt mängude raamat, lk 10). Pildid valitakse nii, et sõnades oleks teistest pikem N-häälik, mis kirjutatakse kahe tähega. NB! Ei sobi häälikuühendiga sõnad, kus esineb ülipikk häälik. Tähe ja hääliku seose õppimine: õpetaja näitab tähte, õpilased nimetavad hääliku. Õpetaja ütleb hääliku, õpilased näitavad tähekaarti.
N hääldamine ja seletus: <i>suu on avatud, keel on ülemiste hammaste taga, õhk väljub ninast, kostab ümin. Õhk ei pääse ninast vabalt välja.</i>	
N-tähe kirjutamine: N, NALI, NAEL, NELI, LINA	

Harjutus 1. Nimeta, mis on pildil. Mis häälik kostab teistest kauem? Kirjuta see täht. Pildil on *vann, seen, raamat, seep, vaal*. Õpilased hääldavad sõnu ja kirjutavad tähe pildi alla. Kui sellega toime ei tulda, analüüsitakse sõnu õpetaja hääldamise järgi. Ruutu kirjutatakse üks täht. Vastus: N, E, A, E, A.

Harjutus 2. Ühenda tähed sõnadeks. Loe sõnad ja ühenda pildiga. Vastus: sõnad on *kann, pann, vann*.

Harjutus 3. Joonista puust paremale seen ja puust vasakule auto. Enne harjutust täitma asudes tuleks parema ja vasaku käe tundmist korrata. Näiteks: *Tõsta üles vasak (parem) käsi. Pane parem käsi pea peale. Osuta vasaku käega paremale silmale. Katsu vasaku käega paremat kõrva. Näita parema käega vasakut põlve.* jne

U täht ja häälik**A lk 22–23 Metsas**

Teema sissejuhatuses sobiks kuulata erinevaid loodushääli (tuule puhumine, lehtede sahin, vihma krabin, äike jm). Vestlusteemad: käitumine metsas, kelle kodu on mets? Kas inimene on metsas külaline? Selgitada vanasõna tähendust.

TV lk 55 Metsast pildi joonistamine

Kas sa oled metsas käinud? Mida sa oled metsas näinud? Joonista selle metsa pilt. Loovülesanne. Lapsed joonistavad oma fantaasiapildi ja pärast jutustavad sellest.

Lisamaterjal

1. Veebikeskkond www.loodusheli.ee võimaldab kuulata erinevate loomarühmade esindajate tekitatud hääli
2. Erinevate metsalindude laul <http://www.looduskalender.ee>
3. Raamat, Kätlin Vainola „Metsaelu aabits” (helid ja hääled metsas CD-l)
4. Raamat (või CD), Enno Raud „Sipsik” (jutt „Sipsik seenel”)

TV lk 10 Kuulmistaju ja peenmotoorika arendamine

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (häälikute arv, U-hääliku olemasolu ja asukoht sõnas). 2. U-tähe kirjutamine.
Vahendid	Pildid ja numbrikaardid.
Metoodika	Mäng „Loenda häälikuid” (vt mängude raamat, lk 14). Pildid: <i>suu, öö, töö, kuu, vöö, uss, onn, seen, kell, kamm, puu</i> . Õpilased näitavad numbrikaardiga häälikute arvu.
U hääldamine ja seletus: <i>huuled on torus (mossis), hääli kostab selgelt, täie häälega, õhu liikumisele takistusi ei ole.</i>	
U-tähe kirjutamine: U, UNI, LUU, ANU, ILU	

Harjutus 1. Kus asub U häälik, kas sõna alguses, sees või lõpus? Tee rist X.

Õpilased hääldavad sõnu piltidel *kuus, uss, mutt, puu* ja ütlevad, mitu häälikut sõnas on ning kus **U** asub ja mitmes häälik see on.

Vastus: U-häälik on sõnas teine, esimene, teine, viimane. U-häälik tuleb märkida sõnakastis asukoha järgi ristiga.

Harjutus 2. Moodusta sõnu.

Õpetaja otsustab, kas tähte võib kasutada sõnas ka mitu korda. Harjutus vajab eelnevat suulist analüüsi. Vajadusel kirjutatakse sõnad tahvlile ja õpilased teevad ära kirja.

Tähtedest saab moodustada: *nali, elu, uni, ei, ai, neli, ui, Ain, luni, nui* jne.

Harjutus 3. Joonista mõistatuste vastused.

Vastus: 1. tee; 2. puu; 3. uss. Ka selle harjutuse juures võiks küsida, mitu häälikut on sõnas.

4. nädal – Sügise sünnipäev

A lk 24–29. TV lk 11–13. TV lk 56–57

V täht ja häälik

A lk 24–25 Ilmastikunähtused. Vihm ja vikerkaar

Vestlusteemad: Kuidas saab nautida vihmade ilmaga õues olemist? Miks on vihma vaja? Kuidas tekib vikerkaar? Millised ilmad (ilmastikunähtused) veel sügisel on?

TV lk 56 Vikerkaar

Harjutus 1. Loe lause.

Lauseks on vanasõna: PEREMEES OOTAB KITSELT RAHA, SULANE LIHA (VILLA).

Selgitada vanasõna tähendust. Sõnade esitähed lauses on vikerkaare värvide esitähed õiges järjekorras.

Harjutus 2. Lause sisse on peidetud vikerkaare värvid. Missugused värvid on vikerkaares? Värv.

Vastus: P – punane; O – oranž; K – kollane; R – roheline; S – sinine; L – lilla (violetne).

Harjutus 3. Joonista vikerkaar.

Õpilastel tuleb joonistada vikerkaar ja värvida õiges värvide järjekorras.

Lisamaterjal

1. Valik mõistatusi ilmastikunähtuste kohta.

1. Noorik nutab nurga taga? (tuul)
2. Ilma jaluta käib, ilma tiivuta lendab? (pilv)
3. Pikem kui kirikutorn, peenem kui karjavits? (vihm)
4. Mujal maal pannakse hobust ette, look paistab siamaale? (vikerkaar)
5. Hiiumaal tõmmatakse tikku, meie maal nähakse ära? (välk)

2. YouTube, kuidas moodustub vikerkaar [„Mis on vikerkaar“](#),
Sillamäe Vanalinna Kooli 2.c klass, konkursitöö 2013

3. YouTube, video [Vikerkaar](#)

TV lk 11 Häälikanalüüs

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (V-hääliku olemasolu sõnas). 2. Vanasõnade tähenduse mõistmine.
Vahendid	Pildid: <i>kivi, vesi, 4, talv, lõvi, tuvi, suvi, värav.</i>
Metoodika	Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11). Pildid: <i>suu, öö, töö, kuu, vöö, uss, onn, seen, kell, kamm, puu.</i> Õpilased näitavad numbrikaardiga häälikute arvu.
V hääldamine ja seletus: <i>ülemised hambad on vastu alumist huult, V heliseb, hääli ei pääse vabalt suust välja.</i>	
V-tähe kirjutamine: V, VAI, VANN, LIIV, VILL	

Harjutus 1. Kirjuta puuduvad sõnad.

Pildil on *laev, vann, vaal*. Vastus: VAAL UJUB MERES. VANN ON PUHAS. LAEV ON SUUR.

Harjutus 2. Leia puuduvad tähed. Loe vanasõnad.

Vastus: VALEL ON LÜHIKESED JALAD. MIDA JUKU EI ÖPI, SEDA JUHAN EI TEA.

Seletada kindlasti vanasõnade tähendust.

Harjutus 3. Loe tagurpidi. Mis sõnad saad?

Vastus: SIIL – LIIS; ISA – ASI; ROOL – LOOR; KOOK – KOOK; LAMMAS – SAMMAL;

SOOL – LOOS

Seletada sõnade tähendust.

S täht ja häälik**A lk 26–27 Sügise sünnipäev**

Sissejuhatuseks võiks rääkida aastaegadest aabitsapiltide põhjal. Mis on sügise tunnused? Mida lapsed sügisele kingivad? jne. Võimalusel teha õppekäik kooli ümbrusesse või parki, et märgata sügist õues. Saab korraldada ka sügisnäituse (nt lilleseaded, sügisnunnude näitus, kompositsioonid sügisandidest, hoidised jm)

TV lk 57 Teksti mõistmise harjutus

Joonista küsimustele vastused.

Küsimustele tuleb vastata täislausega, seejärel joonistatakse.

Vastus: Kevad kingib sinise salli. Suvi kingib seitse roosat roosi. Talv kingib soojad sussid. Küsimusele: *mida kingid sina?* tuleb õpilasel joonistada fantaasiapilt.

TV lk 12 Häälikanalüüs. Seoste leidmine ja tähenduste mõistmine

Eesmärk	1. Lausete moodustamise oskuse arendamine. 2. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (S asukoht ja olemasolu sõnas). 3. Rühmitamisoskuse arendamine (ühiste tunnuste leidmine sõnades).
Vahendid	Pall.
Metoodika	Mäng „Täidan, täidan laeva” (vt mängude raamat, lk 12).
S hääldamine ja seletus: <i>huuled on pingul naeratuse asendis, hambad peaaegu koos, keel on vastu alumisi hambaid, kostab sisin, õhk ei pääse vabalt suust välja.</i>	
S-tähe kirjutamine: S, SIIL, LIIS, SASS, SILE SEIN, SUSS	

Harjutus 1. Missugune sõna ei sobi ritta? Miks ei sobi? Kirjuta need sõnad.

Harjutust alustada sõnade lugemisega. Seejärel otsitakse koos seoseid sõnade vahel. Näiteks, kas häälikute arv on sama, hääliku (tähe) olemasolu on sama, hääliku (tähe) asukoht, jne. Seejärel õpilased põhjendavad, miks sõna ei sobi ritta.

Vastus: 1. ritta ei sobi LAEV (**S** puudub sõna lõpust). 2. ritta ei sobi VAAS (**S** on sõna lõpus). 3. ritta ei sobi NINA (**S** puudub). Sõnad LAEV, VAAS ja NINA kirjutatakse joonele.

Harjutus 2. Moodusta nende sõnadega lauseid.

Lauseid moodustatakse suuliselt. Kasutada ka küsisõnu *kes?, mis?, mida teeb?, kus? millal?*

Harjutus 3. Lahenda mõistatus.

Vastus: 1. SEEN, 2. AUTO, 3. SIIL, 4. SUSS. Ülevalt alla tuleb SASS. Küsida: kelle nimi võib olla Sass?

O täht ja häälik**A lk 28–29 Poeskäik**

Vestlusteemad: Kuidas poes käituda? Kuidas sooritada oste? Mida teha rahaga, mis jääb ostudest üle? Poemängu mängimine (dramatiseering).

TV lk 57 Teksti mõistmise harjutus

Kes ütleb? Märki tabelisse X.

Vastus: Too poest koort! (EMA). Kohe toon. (OLEV). Ka sool on otsas. (EMA). Kas ma tohin kommi osta? (OLEV). Mina korjan ploome. (EMA).

Lisamaterjal

1. YouTube, multifilm „[Juss mängib poodi](#)”

2. Frepy õppemäng „[Kaupluses](#)”

TV lk 13 Häälikanalüüs

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (O olemasolu, arv ja asukoht sõnas). 2. Sõnade lugemisoskuse arendamine.
Vahendid	Pildid tuleks valida nii, et oleks vaja omavahel eristada O ja U -häälikut. Näiteks pildid: <i>kool, suu, muna, rool, puu, onn, tool, konn</i> .
Metoodika	Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11). Õpetaja näitab erinevaid pilte. Õpilased annavad märku, kui sõnas on O-häälik. Õpetaja saab mängu teha raskemaks, kui varjab oma suu pildi näitamise ja sõna hääldamise ajal nii, et hääldamine ei oleks nähtav.
O hääldamine ja seletus: <i>huuled on torus (mossis), hääli kostab selgelt, O-d saab hääldada täie häälega</i> .	
O-tähe kirjutamine: O, SOOL, SOE, ONU, OI, LOE	

Harjutus 1. Vaata pilte. Loe sõnad. Ühenda pilt ja sõna.

Esmalt nimetada sõnad, mis on piltidel, seejärel küsimus: mitmes häälik sõnas on O? (vastus: teine häälik). Mitu häälikut on sõnas?

Harjutus 2. Leia sõna, milles on O häälik. Tee selle pildi alla X.

Pildid: *konn, mutt, auto, kott, lill, nool*.

Vastus: rist tehakse sõnade *konn, auto, kott* ja *nool* alla.

Harjutus 3. Loe ja värvi.

Harjutus on teksti mõistmise ja töökorralduse täitmise oskuse kontrolliks.

5. nädal – Mina ja kaaslased

A lk 30–35. TV lk 14–16. TV lk 58–59

M täht ja häälik

A lk 30–31 Käitumine tänaval

Vestlusteemad: Miks tänaval ei tohi mürada? Mida tähendab ütlus: „Pada sõimab katelt, ühed mustad mõlemad”? Riiud ja tülid ning nende lahendamine. Suhtlemine võõra inimesega.

Dramatiseering või rollimängud: kujutada erinevaid situatsioone ja leida neile lahendusi. Kindlasti lasta õpilastel aabitsapildi järgi tüdrukuid ja meest kirjeldada.

TV lk 58 Teksti mõistmise harjutus

Kas see lause on õige või vale? Märki X.

Vastus: Miia on rõõmus (VALE). Mall müksas Miiat (ÕIGE). Miia ja Mall mängisid (VALE). Müts kukkus maha (ÕIGE). Tädi noomis lapsi (VALE).

Lisamaterjal

1. Vikerraadio saade, kus Tallinna Linnupesa lasteaia lapsed arutavad, kuidas käib kiusamine „Mina arvan. Kiusamine”

TV lk 14 Häälikanalüüs

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (M olemasolu sõnas, M eristamine N-häälikust). 2. Hääliku ja tähe ühendamine. 3. Lausete moodustamine. 4. Ruumitaju arendamine.
Vahendid	Tähekaardid ja pildid.
Metoodika	Mäng „Leia algustäht!” (vt mängude raamat, lk 16). Õpetaja näitab pilte. Õpilased tõstavad üles selle tähe, millega sõna algab. Näiteks sõnad: <i>maasikas, nuga, nägu, maja, Muri, muna, nokk, nina, 4, mets, meri.</i>
M hääldamine ja seletus: <i>huuled on koos, õhk tuleb ninast, kostab ümin.</i>	
M-tähe kirjutamine: M, EMA, MAI, MIA, IME, NIMI, MOOS, MUUMI	

Harjutus 1. Kirjuta lünka A või E. Loe sõnad.

Peale tähelünga täitmist loetakse sõnad: *kümme, kamm, maja, muna.*

Harjutus 2. Kas sõnas on M häälik? Värv see pilt.

Sõnad: *maasikas, trumm, nööp, lammas*.

Sõnade hääldamine, seejärel **M** olemasolu leidmine (analüüs), lõpuks sõnade värvimine.

Harjutus 3. Moodusta nende sõnadega lauseid.

Õpetaja esitab abistavaid küsimusi pikema lause saamiseks: *missugune? kus? millal? kuidas? mida teeb?* jne.

Harjutus 4. Joonista sobiva suurusega munad.

Mõistete *suur, väike, keskmine, suurem, väiksem, kõige suurem, kõige väiksem* selgitamine ja analüüs. Mitmes muna on kõige suurem? Mitmes muna on kõige väiksem?

P täht ja häälik

A lk 32–33 Klassikaaslased

Vestlusteema: erinevate inimestega ja üksteisega arvestamine. Vanasõna „Kuidas sina teistele, nõnda teised sinule” (Kuidas koer külale, nii küla koerale) mõtestamine.

Mäng klassis – kiida kaaslast (positiivsete omaduste leidmine).

TV lk 58 Teksti mõistmise harjutus

Kes on kes? Kirjuta laste nimed ja värvi.

Vastus: vasakul PILLE, seisab EPP, prillidega poiss on PAAVO, paremal PEEP.

TV lk 15 Häälikanalüüs ja rühmitamisoskuse arendamine

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (P asukoht sõnas). 2. Rühmitamisoskuse arendamine.
Vahendid	Pildid. Näiteks: <i>lipp, pesa, kapp, käbi, nupp, saapad, kepp, sibul, saba, sepp</i> .
Metoodika	Mäng „Hääliku asukoht sõnas” (vt mängude raamat, lk 11). Õpetaja pilte. Õpilased tõstavad üles selle tähe, millega sõna algab. Näiteks sõnad: <i>maasikas, nuga, nägu, maja, Muri, muna, nokk, nina, 4, mets, meri</i> .
P hääldamine ja seletus: <i>P on tugev, huuled on kokku surutud, suu avanemisel on tunda sooja õhku (võib panna käe suu ette, et tunda õhu tugevust ja sooja õhku). P ei helise, ei kosta kaugele.</i>	
P-tähe kirjutamine: P, POISS, PUNANE, PALL, PILL, LIPP, PEA, PAI	

Harjutus 1. Mis on pildil? Mis häälikuga algavad kõik sõnad? Kirjuta.

Pildil on *pasun, pesa, pall, pann*. Sõnade kirjutamine.

Harjutus 2. Kirjuta sõna algusesse P, O või E.

Vastus: 1. rida PEEP, EPP, PIIP, OLL (ELLE); 2. rida PAUL, ENN (ONN), ELE, OLLI (ELLI).

Küsida: missugused on tüdrukute, missugused poiste nimed?

Harjutus 3. Leia ülearune sõna. Kriipsuta see maha. Põhjenda.

Vastus: 1. reas ei sobi sõna TAEVAS (ülejäänud sõnad on kooliruumid).

2. reas ei sobi sõna POOD (ülejäänud sõnad on kehaosad).

3. reas ei sobi sõna PEET (ülejäänud sõnad on puud).

B täht ja nõrk P häälik

A lk 34–35 Tülikas kaaslane

Vestlusteema: Kuidas võõras kohas käituda (lugemispala põhjal)? Arutleda ka puhtuse pidamisest ja korraharjumustest. Mis on kärbsapaber? Milleks seda kasutatakse?

TV lk 59 Teksti mõistmise harjutused

Harjutus 1. Märgi kärbsse teekond noolega.

Vastus: LAUD, PABER, KÖÖK, SAI

Harjutus 2. Kleebi lünka õige sõna!

Vastus: KÄRBES BOBI SIBAB LAUAL. TA LENDAB KÖÖKI. BOBI LASKUB SAIALE. KÄRBES ANNAB SAIALE MUSI.

Lisamaterjal

1. luts.ee, Eesti rahvajutu „[Tuule äratamine unest](#)” sisukokkuvõte

2. et.wikipedia.org, [Kärbes](#)

3. YouTube, A. H. Tammsaare miniatuuri „Kärbes, prussakas ja ämblik” ainetel loodud mõistulugu „[Kevadine kärbes 1986](#)”

4. Raamat, Enno Raud „Kurjad mehikesed”, kirjastus TEA, 2011.

5. Jaan Kaplinski luuletus „Kärbsejaht”. Kogumikes: „Isa, palun loe mulle!”, Ilo, 2000, lk 332; „Jalgrataste talveuni”, Eesti Raamat, 1987, lk 18-20; „Õhtu on õunapuu”, kirjastus Tea, 2007, lk 30-31.

TV lk 16 Häälikanalüüs. Tegija ja tegevuse seostamine. Sõnavara

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (nõrga P hääliku olemasolu ja asukoht sõnas). 2. Vastamine küsimusele <i>mida teeb?</i> 3. Sõnavara arendamine.
Metoodika	Mäng „Nimeta, mida keegi teeb” Õpetaja nimetab tegija (kes?). Õpilased ütlevad, mida tegija teeb. Näiteks: <i>Koer - jookseb, haugub, mängib, sööb. Õpilane - loeb, laulab, kirjutab, jookseb, joonistab</i> jne. Küsimus: mis häälik on nendes sõnades viimane?
Nõrga P hääldamine ja seletus: <i>huuled on suletud (koos), huulte avanedes kostab P. Soe õhk tuleb vastu kätt. Helinat ei ole, häälik kostab teise häälikuga (täishäälikuga) koos.</i>	
B-tähe kirjutamine: B, SEIB, TUBA, ABI, LEIB, UBA	

Harjutus 1. Mida keegi teeb? Kirjuta B sõna lõppu.

Õpetaja täpsustab, et kui keegi midagi teeb, siis kirjutatakse sõna lõppu B. Võiks tuua palju näiteid erinevatest tegevustest (*mida teeb?*).

Vastus: REET MAGAB. LIIA LOEB. LEO PESEB. RAIN SÕIDAB. MARI JOOB.

Harjutus 2. Moodusta lauseid. Kirjuta, kes mida teeb.

Õpilased pakuvad lünka sobivaid tegevusi (tegusõnu). Õpetaja või õpilane kirjutab need sõnad tahvlile. Seejärel kirjutatakse tegusõna vihikusse (nn ärakiri tahvliilt). Enne vihikusse kirjutamist kontrollitakse üheskoos sõna õigekirja.

Vastus: KANA MUNEB MUNA. TÜDRUK SÖÖB ÕUNA. LIND ISTUB OKSAL.

Harjutus 3. Muuda esimest häälikut, mis sõnad saad?

Õpilased loevad sõna. Seejärel seletatakse sõna tähendust. Siis muudetakse esimest häälikut ja kirjutatakse uus sõna joonele. Kindlasti lasta õpilastel seletada ka uue sõna tähendust.

Vastus: VALI – TALI, PALI, NALI, KALI.

PALL – SALL, VALL, TALL.

KARU – MARU, TARU, HARU.

MARI – KARI, VARI, HARI.

6. nädal – Mina ja tervis

A lk 36–43. TV lk 17–19. TV lk 60–61

Õ täht ja häälik

A lk 36–37 Kuidas hoida oma tervist?

Vestlusteemad: õnnetusjuhtumid ja haigused, nende erinevus ja tagajärjed.

Soovitame tutvustada ka valu võtmise salme, näiteks: *Varesele valu, harakale haigus, mustale linnule muu tööbi, meie lapse ... saab terveks.*

TV lk 60 Sõnavara harjutused. Skeemi mõistmine

Harjutus 1. Leia sarnase tähendusega sõnad.

Vastus: ÕNNETU – KURB; PÕETAS – HOOLITSES; TÕBINE – HAIGE; ÕHKAS – KURTIS.

Harjutus 2. Joonista Tõnu tee koju. Teekonna lõppu pane punkt.

Liikumine algab vasakult punktist. Tööjuhendis olevad nooled näitavad mitme ruudu võrra tuleb liikuda (üles, alla, paremale, vasakule).

Harjutus 3. Joonista Tõnu kodu.

Loovülesanne.

Lisamaterjal

1. muusika24.ee, laul „Gripipäev”, CD-plaadilt „Musamari laulurong”, 1999

2. YouTube, multifilm „Juss räägib ravimtaimedest”

TV lk 17 Häälikanalüüs

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (Õ asukoht ja olemasolu sõnas, häälikute arv sõnas). 2. Õ-hääliku eristamine kõlalt sarnastest häälikutest E ja Ö. 3. Tähe ja sõnade kirjutamine.
Vahendid	Pildid, näiteks: <i>ööbik, sõdur, mõök, põõsas, õun, vöö, mees, õis, leib, söök, õhtu</i> jt.
Metoodika	Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11) Õpilased näitavad kokkulepitud märgi või liigutusega, kas sõnas on Õ-häälik või ei ole.
Õ hääldamine ja seletus: <i>huuled on naerul, lõug liigub pisut ette, hääli pääseb vabalt välja.</i>	
Õ-tähe kirjutamine: Õ, VÕLU, PÕLL, ÕUN, ÕU, NÕU	

Harjutus 1. Kus asub Õ häälik, kas sõna alguses, sees või lõpus?

Pildil on: *nõel, õis, õun, põõsas*. Sõnades on vaja täpselt hääldada täishäälikuühendit. Küsimus: mitu häälikut sõnas on? Õpilane kirjutab Õ pildi alla kasti, kas algusesse, keskele või lõppu.

Harjutus 2. Vaata pilte. Loe lause. Kirjuta puuduv sõna.

Raskuste korral tuleks sõnad kirjutada tahvlile.

Vastus: AIAS KASVAB PUU. MAJA EES SEISAB AUTO. POISS ON TOAS.

Küsimuse *missugune pilt jäi üle?* vastus on ÕUN. Laused moodustada suuliselt.

Harjutus 3. Joonista esemeid, kus sõnas on Õ häälik.

Loovülesanne.

R täht ja häälik

A lk 38–39 Arsti juures

Vestlusemad: Miks minnakse arsti juurde? Mida peab tegema, et ei jääks haigeks? Käitumine arsti juures. Rohud ja retseptid. Erinevad arstid, kes on perearst. Selle teema juures soovitame teha lugemispalast klassis dramatiseering. Teine võimalus on esitada lugemispala kahekõnena.

TV lk 61 Kahekõne täiendamine

Harjutus 1. Täienda kahekõnet!

Vastus: Raivo: TERE! Raivo: MA OLEN HAIGE. Raivo: TÄNAN, VÕTAN ROHTU. Raivo: HEAD AEGA!

Lisamaterjal

1. YouTube, multifilm „Jass käib hambaarsti juures”, [1. osa](#) ja [2. osa](#)

2. YouTube, multifilm „Jänku-Juss teab, et sport hoiab tervena”

TV lk 18 Häälikanalüüs

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (R asukoht ja olemasolu sõnas). 2. Teistest pikema hääliku eristamine.
Vahendid	Pildid (sõnas peab olema R-häälik), näiteks: <i>vurr, vurrud, varras, narr, kõrred, prillid</i> jt.
Metoodika	Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11) valitud piltidega.
R hääldamine ja seletus: <i>keeletipp on ülemiste hammaste taga ja väriseb (vibreerib), kostab põrin, R heliseb, hääli ei tule kergesti. Võib proovida R-i hääldamist üksikhäälikuna ja sõnades vurr, narr, vurrud jt.</i>	
R-tähe kirjutamine: R, VURR, URIN, NAER, RIINA	

Harjutus 1. Kirjuta R õigesse kohta.

Pildil on *trumm*, *roos*, *ratas*. Küsida, mis on esimene häälik sõnas *trumm*. Kui õpilased ütlevad, et see on R, küsib õpetaja: „Kas see on *rumm*?“ Analüüsi abil jõutakse õige esimese hääliku, **T** juurde. Küsida, mitu häälikut on sõnas. Küsida ka häälikute järjekorda. Seejärel kirjutavad õpilased R-hääliku tema asukohale. **NB! Vihikus on tähistatud häälikute, mitte tähtede arv.**

Harjutus 2. Mis häälik kostab teistest pikemalt? Kirjuta see täht pildi alla. Mis sõna saad?

Õpilased hääldavad sõnu ja leiavad vältekandja, teistest pikema hääliku. Pildil on *tass*, *põõsas*, *kann*, *vaas*.

Vastus: pikemalt kõlab S, Õ, N, A häälik. Kokku tuleb sõna SÕNA.

Harjutus 3. Kirjuta laste nimesid, milles on R.

Nimesid võiks leida ka klassikaaslaste nimede hulgast. Lisaks küsida, kus R sõnas asub?

T täht ja häälik

A lk 40–41 Kodu korrastamine

Tööd ja tegemised kodu koristamisel. Vestlusteemad: kodused tööd, kuidas tekib tolmu? Lasta õpilastel jutustada aabitsa piltide järgi. Kordamiseks võiks näiteks tahvile kirjutada deformeeritud (segipaisatud sõnadega) lauseid.

TV lk 61 Teksti mõistmise harjutus

Mida teeb?

Iga sõna lõppu kirjutatakse B, seejärel loetakse lause.

Selle harjutuse tegevuste põhjal või ka muude tegevustega saab mängida pantomiimi.

Variant 1. Õpilane (mängujuht) näitab tegevuse ette, teised arvavad, mida ta teeb.

Variant 2. Õpilane (mängujuht) näitab mingit tegevust, teised esitavad *kas?* küsimusi ja püüavad selle abil ära arvata, mis tegevus see on (nt: kas sa pühid tolmu?, kas see tegevus on õues?, kas see tegevus on koolis? jne). Mängujuht tohib vastata ainult *jah* või *ei*.

TV lk 19 Häälikanalüüs ja suuruste võrdlemine

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (T olemasolu ja asukoht sõnas). 2. Hääliku ja tähe ühendamine. 3. Tähe kirjutamine, sõnade lugemine. 4. Suuruste võrdlemine.
Vahendid	Tähekaardid ja pildid. Näiteks pildid: <i>kott, kett, ratas, muna, kala, võti, rott, põder, roos, rätik</i> .
Metoodika	Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11). Õpilased näitavad kokkulepitud märgi või liigutusega, kas sõnas on T-häälik või ei ole.
T hääldamine ja seletus: <i>keel on tugevasti surutud vastu ülemisi hambaid, häälik kostab siis, kui keel lahti lasta, õhk lükkab keele ära.</i>	
T-tähe kirjutamine: T, TAAT, TEE, TEMA, TOOL, TUVI, TAIM	

Harjutus 1. Kirjuta T oma kohale.

Piltidel on *võti, ratas, tibu, paat*. Sõnad häälitakse ja määratakse T-hääliku asukoht (mitmes) sõnas, siis kirjutatakse **T** oma kohale.

Harjutus 2. Ühenda sõna pildiga.

Sõnade lugemine ja pildiga ühendamine. Sõnad: *kott, taat, tass, eit, mutt*.

Harjutus 3. Joonista neli tassi, alusta kõige väiksemast.

Esitada suunavaid ja seletavaid küsimusi: Kas kõige väiksem tass tuleb joonistada paremale või vasakule? Kuhu joonistad kõige suurema tassi? Paiguta tassid õigesti!

A lk 42–43 Pildiseeriad: pere päev ja matkapäev

Õpetaja otsustab vastavalt klassi tasemele ja vajadusele, kuidas ja millal ta neid teemasid käsitleb. Vestlusteemad: kodus söögi tegemine, turvalisus ja ohutus matkadel. Matkapäeva pildiseeriale pakuvad õpilased pealkirju, õpetaja kirjutab need tahvlile. Üheskoos leitakse sobiv pealkiri. NB! Suunata õpilaste tähelepanu, et lk 43 on alumisel pildil midagi valesti (lõkke asukoht ei ole turvaline). Arutleda, missugune peab olema õige lõkke koht. (Tuleaset peaksid ümbritsema kivid, muld või liiv. Soovitatavalt peaks käeulatuses olema ka vesi.)

Lisamaterjal

1. YouTube, multifilm „[Jussiga looduses, 1. osa. Looduses liikumine](#)”

2. YouTube, multifilm „[Jussiga looduses, 5. osa. Juss õpib looduses tule tegemist](#)”

7. nädal – Vanemate abistamine

A44–49. TV20–22. TV62–63

D täht ja nõrk T häälik

A lk 44–45 Kord minu kodus

Vestlusteemad: Kes on daam? Daami tuba ja laste tuba. Tubade koristamine, oma asjade korrashoidmine, õe ja venna vahelised suhted, üksteise abistamine. Veerija saab lugeda kahekõnes Eda teksti. Vestelda klassis teemal „Minu asjade korrashoid ja koristamine”. Aabitsa teksti põhjal saab teha dramatiseeringu või koostada kahekõne, tegelasteks näiteks ema ja laps. Õpilased saavad ka ise teema ja tegelased valida.

TV lk 62 Üks ja mitu

Täida tabel.

Vastus: emad, toolid, lilled, daamid, lauad. Õpilased täiendavad tabelit oma sõnadega.

Lisamaterjal

1. Frepy õppemäng Üks ja mitu

TV lk 20 Häälikanalüüs. Mõisted üks ja mitu

Häälikanalüüs	
Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (T asukoht sõnas). 2. T-hääliku tugevuse määramine. 3. Sõnade lugemine. 4. D kirjutamine. 5. Mitmuse määramine (üks ja mitu).
Vahendid	Pildid, mille on üks ja mitu eset. Pildid tuleks valida nii, et üksikeseme lõpuhäälik ei oleks T.
Metoodika	Õpetaja näitab pilte, õpilased ütlevad, mis on pildil. Näiteks: pilt KANA. Küsimus: <i>Mis häälik on sõnas viimane?</i> Järgneb õpetaja seletus: <i>kui esemeid või olendeid on palju (mitu), kirjutatakse sõna lõppu D.</i> Mitmus KANAD.
Nõrga T hääldamine ja seletus: T ja D-häälik on sama, kuid D hääldame nõrgalt, T on tugev häälik. <i>Keeletipp on vastu ülemisi hambaid, õhk lükkab keele ära. Keel suleb õhu tee. Keele liikumine on nähtav, soe õhk tuleb vastu kätt. T on helitu, kostab koos teiste häälikutega. Võrdlev hääldamine sõnades: pott, kott, ratas, kodu, rida, pada, padi, madu jt.</i> <i>Tähelepanu suunata t-hääliku tugevusele.</i>	
D-tähe kirjutamine: D, DAAM, PADA, MADU, RIDA, ÕDE, VEND	

Harjutus 1. Kirjuta puuduvad tähed.

Pildil on *padi, lind, sada, laud*.

Harjutus 2. Värv pilt, kus on mitu eset.

Vastus: värvida tuleb lilled ja tassid. Tähelepanelik laps märkab (ja oskab ka põhjendada), et kapiuksi ja kapijalgu on samuti mitu.

Harjutus 3. Kirjuta puuduv täht. Loe sõnad.

Siin ei ole tegemist hääliku pikkusega. Kui asju (olendeid) on mitu, siis kirjutame sõna lõppu D. Vastus. LILLED, SIILID, PESAD, SEENED, PUUD, LINNUD.

Harjutus 4. Joonista õunu.

Üks ja mitu mõiste kinnistamise harjutus.

Ä täht ja häälik

A lk 46–47 Üheskoos töötamine

Teema: abistamine värvimis- ja ehitustööl. Vestlusteemad: tedretäpid (tedretähnid, tedretähed) ja värvitäpid – kuidas need tulevad? Kas klassis on kellelgi tedretäpid? Seletada vanasõna „Ühtsuses peitub jõud”. Õpetaja võiks vestelda õpilastega nende kogemustest, mida nad on koos perega teinud. Selle teema juures sobib tutvustada erinevaid tööriistu ja vahendeid ning kuidas nendega tööd tehakse, samuti rääkida ohutustehnikast.

TV lk 62 Teksti mõistmise harjutus

Leia sobiv lause lõpp.

Vastus: 1. Tädi värvib aeda. 2. Lapsed aitavad tädi. 3. Tädi Kärt teeb kooki. 4. Kook on maitsev.

TV lk 21 Häälikanalüüs. Kohamõisted

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (Ä eristamine A-st ja E-st). 2. Kohamõistete tundmine (paremal, vasakul, sisse jne).
Vahendid	Pildid, näiteks: <i>vaas, käärid, käbi, seened, maasikas, sääsk, põõsas, seelik, roos</i> .
Metoodika	Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11). Kokkulepitud häälik on Ä.
Ä hääldamine ja seletus: <i>huuled on naerul, suu on lahti, õhk liigub vabalt suust välja, häälik kostab selgelt ja kõvasti</i> .	
Ä-tähe kirjutamine: Ä, TÄNA, VÄLE, VÄRAV, TÄDI, NÄEB	

Harjutus 1. Kirjuta lünka Ä või E.

Vastus: KERA, (KÄRA), MÄGI, PESA, KÄSI, KÄBI, TÄNAV, PÄIKE, VESI, (VÄSI).

Seletada kindlasti ka kõigi sõnade tähendused.

Harjutus 2. Loe sõnad. Leia õige sõna ja tõmba sellele joon alla.

Pildil on *nina*, *rool*, *telk*, *auto*. Pilt aitab mõista sõna tähendust.

Harjutus 3. Joonista auto sisse laps, autost paremale kuusk ja autost vasakule teine auto.

Lisaks saab mängida mängu „Vasakul-paremal” (vt mängude raamat, lk 33).

K täht ja häälik

A lk 48–49 Kell ja aeg

Vestlusteemad: Erinevad kellad ja ajaühikud. Milleks meil on vaja kella? Missugused kellad on olemas? Kuidas vanal ajal saadi hakkama ilma kellata? (kukk, päike). Mõiste *riimuvad sõnad* selgitamine. Leida ühiselt riimuvaid sõnu.

TV lk 63 Riimuvate sõnade leidmise harjutus

Leia luuletusest riimuvad sõnad.

Vastus: LIPPU – TIPPU. KÕIK – HÕIK. PEAB – SEAB. LIND – SIND.

Lisamaterjal

1. YouTube, multifilm „[Juss ja kellad](#)”

Multifilmi järgi annab moodustada erinevaid sõnu, mille lõpus on KELL.

Siinjuures saab õpilastele seletada mõistet *liitsõna*.

TV lk 22 Häälikanalüüs

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (K olemasolu ja asukoht sõnas). 2. K kirjutamine.
Vahendid	Pildid, näiteks: kukk, tikud, kokk, kook, sukk, nokk, kala, kana, 3, käbi.
Metoodika	Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11).
K hääldamine ja seletus: <i>väljahingatav õhk lükkab keele tagaosa suulaest eemale (lööb on tunda kätt vastu kõri hoides), keele tagaosa suleb õhu tee, häälik ei helise, (häälik on helitu), K on kuuldav ainult teise hääliku kõrval. K hääldamine ei ole nähtav. Proovitakse K hääldamist üksikhäälikuna ja sõnades.</i>	
K-tähe kirjutamine: K, KIRI, KUKK, KASK, NOKK, KÄSI	

Harjutus 1. Mis täht puudub? Kirjuta ja loe.

Vastus: KOKK KÜPSETAB KOOKI. KUKK KIREB KATUSEL.

Harjutus 2. Mis on pildil? Kirjuta sõnad ruudustikku.

Vastus: KOLM, KÄSI, KALA, KANA. Siin ei ole oluline, missuguses järjekorras õpilane sõnad kirjutab.

Harjutus 3. Mõista, mõista, mis see on? Joonista vastus.

Vastus: kell (lauakell, taskukell, seinakell, käekell).

8. nädal – Talveks valmistumine

A50–55. TV23–25. TV63–65

G täht ja nõrk K häälik

A lk 50–51 Külmade ilmade saabumine

Vestlusteemad: Kuidas valmistuvad talveks taimed, loomad, inimesed? Mõistete *raagus* ja *igihaljas* õppimine. Korrata õpitud puude lehti. Seostada loodusõpetusega (loomade talveuni, uinak jm)

TV lk 63 Teksti mõistmise harjutused

Harjutus 1. Leia puuduvad sõnad.

Vastus: VINGE TUUL KISUB LEHTI. PUUD ON RAAGUS. LOOMAD EI KARDA TALVE. NAD POEVAD KÜLMA EEST PEITU.

Harjutus 2. Kirjuta lehe alla puu nimetus.

Vastus: kask, tamm, vaher. Võiks lasta lehti ka värvida.

Lisamaterjal

1. Raamat, Kätlin Vainola „Metsaelu aabits”, 2009 (saadaval ka E-raamatuna)

2. opetaja.edu.ee, Tiia Salm, sõnamäng „Loomalapsed” 1. tase

TV lk 23 Häälikanalüüs

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (K olemasolu ja asukoht sõnas). 2. Lausete moodustamise oskuse arendamine.
Vahendid	Pildid, näiteks: <i>saag, nuga, nägu, tigu, siga, jõgi, vagun</i> .
Metoodika	Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11).
Nõrga K hääldamine ja seletus: <i>saab tunda käe asetamisega vastu kõri, häälik ei kosta kaugele, häälik on nõrk ja helitu.</i>	
G-tähe kirjutamine: G, LAGI, NÄGIN, LUGU, TEGI, KÄGU	

Harjutus 1. Kirjuta G oma kohale.

Pildil on *saag, tigu, nuga, siga*.

Harjutus 2. Moodusta laused näite järgi. Näide: *Koeral on kont.*

Õpilased ütlevad sobivaid sõnu. Õpetaja või õpilane kirjutab sõna tahvlile. Enne vihikusse kirjutamist kontrollitakse üheskoos sõna õigekirja.

Vastus: Kassil on KALA. Taadil (mehel) on SAAG. Memmel (vanaemal) on LILL.

Harjutus 3. Kirjuta lugemispalast sõnu, milles on G.

Õpilased otsivad lugemispalast neile meeldivaid sõnu, milles on G. Tähelepanu pöörata ära kirjale.

Ö täht ja häälik

A lk 52–53 Ametid

Vestlusteemad: erinevad ametid ja erinevad tööd (öösel, talvel). Seletada vanasõna „Rege rauta suvel, vankrit paranda talvel”. Vanasõna kaudu saab rääkida aastaajalistest töödest, nii öue- kui ka tubastest töödest.

TV lk 64 Teksti mõistmise harjutused

Harjutus 1. Vasta küsimustele ühe sõnaga.

Vastus: Mida toodi kööki? MÖÖBEL.

Mida teeb mamma? SÖÖKI.

Millal papa teeb tööd? ÖÖSEL.

Harjutus 2. Leia tähtede reast sõnad. Kirjuta.

Vastus: KAPID, MUNA, PAPA, ROOG, MÖÖBEL, KAUSS, KÖÖMNED.

Harjutus 3. Kirjuta töö kohta vanasõnu.

Harjutust võiks teha koos klassiga ja näidata õpilastele, kuidas internetist vanasõnu otsida. Näiteks leiab vanasõnu järgmistelt aadressidelt:

1. et. wikiquote.org „[Eesti vanasõnad](#)”

2. kiigemetsakool.ee „[Vanasõnad](#)”

Lisamaterjal

1. Mõned vanasõnad töö kohta.

- Tee tööd töö ajal, aja juttu jutu ajal.
- Töö on auasi.
- Töö on rikkuse alus.
- Enne töö pärast lõbu.

TV lk 24 Häälikanalüüs

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (Ö-hääliku eristamine sarnase kõlaga häälikutest Õ ja Ü). 2. Teistest pikema hääliku eristamine sõnas.
Vahendid	Tähekaardid Ö, Ü, Õ . Pildid, näiteks: <i>küünal, põõsas, vöö, mõõk, nõör, (linnu, kassi) küüned, vöödid</i> .
Ö hääldamine ja seletus: <i>huuled on torus (mossis), häälikut saab täie häälega hääldada.</i>	
Ö-tähe kirjutamine: Ö, VÖÖ, TÖÖ, SÖÖK, NÖÖR, ÖÖ, SÖÖB	

Harjutus 1. Kuula õpetaja öeldud sõnu. Mis häälik kostab teistest pikemalt? Kirjuta see täht.

Õpetaja ütleb sõnu (võib ka näidata pilti). Õpilased märgivad kuulnud sõnas teistest pikema hääliku ruutu. Näiteks: 1. küünal – Ü, 2. põõsas – Õ, 3. vöö – Ö, 4. seen – E, 5. nõör – Ö, 6. käärid – Ä, 7. vöödid – Ö, 8. köök – Ö.

Harjutus 2. Kirjuta lünka O, Ö või Õ.

Vastus: OLEV, ÖUN, ÕHTU, ORAV

PÖIAL, LÖBUS, KODU, KÖHIB

Harjutus 3. Missugustes lausetes räägitakse ööst? Tee lause ette X.

Vastus: ööst ei räägita ainult esimeses lauses, seega õpilased peaksid risti tegema teise, kolmanda ja neljanda lause ette. Siil võib olla põõsa all nii päeval kui ka öösel.

Ü täht ja häälik**A lk 54–55 Hoolimine ja märkamine**

Eelnevalt selgitada sõnu, mis ei ole laste aktiivses sõnavaras (näiteks kirik, kirikupood, pelgab, supiköök). Vestlusteemad: teistest inimestest (loomadest jne) hoolimine, vähese jagamine, abivajaja märkamine, samuti turvalisus ahju kütmisel, lahtine tuli.

TV lk 65 Teksti mõistmise harjutused

Harjutus 1. Kas lause on õige või vale? Märgi X.

Vastus: Onu Ülo käib küürus. ÕIGE; Onu elab oma kodus. VALE; Ülol pole süüa. ÕIGE;

Onu läheb õunu korjama. VALE; Onu Ülo on õnnetu. ÕIGE.

Harjutus 2. Joonista küsimustele vastused.

1. Mis juhtus onu Ülo koduga? Vastuseks on põlev maja.

2. Missugune võiks olla onu Ülo uus kodu?

Loovharjutus.

Lisamaterjal

1. YouTube, multifilm „[Juss, ära mängi tikkudega!](#)”

2. YouTube, multifilm „[Jänku-Juss testib suitsuandurit](#)”

TV lk 25 Häälikanalüüs. Sõnavara harjutused. Üldmõiste leidmine

Eesmärk	1. Ü-hääliku eristamine sõnas ja sarnase kõlaga häälikutest. 2. Üld- ja üksikmõistete tundmine.
Vahendid	Pildid, näiteks: <i>kübar, küünal, võru, küüned, vöö, sööb, nõid, õun, lips, (kaameli) küür, põll.</i>
Metoodika	Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11).
Ü hääldamine ja seletus: <i>huuled on torus (mossis), hääl kostab vabalt, täie häälega.</i>	
Ü-tähe kirjutamine: Ü, KÜLA, KÜLM, KÜBAR, MÜÜR	

Harjutus 1. Kirjuta lünka Ü, Õ või Ö.

Selgitada kindlasti ka sõnade tähendusi.

Vastus: MÜRIN, KÖHA, VÖRU, SÖBER, KÜSIB, KÖVA, NÜRI, KÜMME.

Harjutus 2. Loe sõnad. Värv sõna ja pilt sama värvi.**Harjutus 3.** Leia sõnadele sobiv pealkiri.

Vastavalt klassi tasemele võib harjutust teha ka suuliselt. Lapsed ütlevad sobivaid sõnu, õpetaja või õpilane kirjutab õige sõna tahvlile. Enne vihikusse kirjutamist kontrollitakse üheskoos sõna õigekirja. Õpilased teevad tahvilt ära kirja.

Vastus: PUUVILJAD, TÖÖRIISTAD, RIIDED.

9. nädal – Õhtud perega

A lk 56–63. TV lk 26–29. TV lk 66–68

H täht ja häälik

A lk 56–57 Hingedepäev

Hingedepäev on 2. novembril. Sissejuhatuseks võiks klassis rääkida tunnetest. Millal on hing haige ja mida sa siis tunned? Millal on hing rõõmus ja mida sa siis tunned? Mida tähendab hingevalu? Vestlusteema on hingedepäevast ja selle kombestikust (vanasti ja tänapäeval).

TV lk 66 Loovtöö harjutused

Harjutus 1. Lõpeta lause. Põhjenda.

Lasta õpilastel harjutus ette lugeda. Saab ühiselt arutleda ja põhjendada.

Harjutus 2. Joonista, missugune on sinu hing.

Loovtöö.

Lisamaterjal

1. Vikerraadio saade „[Mina arvan. Hingedepäev](#)”

TV lk 26 Häälikanalüüs

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (H olemasolu ja asukoht sõnas). 2. Sõnade moodustamise oskuse arendamine.
Vahendid	Pildid, näiteks: <i>raha, leht, kohv, nuga, reha, täht, muhk, rahe, tigu, vaht</i> .
Metoodika	H leidmine ühesilbiliste sõnade kaashäälikuühendis on raske, seepärast on vaja sõnu täpselt ja selgelt hääldada. Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11) Õpilased ütlevad, missuguse hääliku järel on H , missugused häälikud on H naabrid.
H hääldamine ja seletus: <i>hääldamist saab kontrollida käe abil – soe õhk tuleb vastu kätt, häälik ei helise (on helitu).</i>	
H-tähe kirjutamine: H, HANI, HUNT, HEA, HARI, HAPU, HALL	

Harjutus 1. Vaata pilte. Kirjuta ainult need sõnad, kus on H.

Häälikanalüüs: sõnade hääldamine (vajadusel häälimine), H asukoha määramine. Soovitame sõnad tahvlile kirjutada. Õpilased kirjutavad tahvilt vihikusse. Kontrollida õigekirja. Pildid: *täht, pöösas, hiir, õun, reha*.

Harjutus 2. Kirjuta lünka H. Loe laste nimed. Tõmba poiste nimedele joon alla.

Poiste nimed on: Hanno, Hannes, Harri, Heiki.

Harjutus 3. Kirjuta tähed numbrite järjekorras. Missugused sõnad saad?

Vastus: HANI, HIIR, NALI.

J täht ja I häälik

A lk 58–59 Hobid

Siin on hea võimalus teha lugemispala dramatiseeringut või kahekõne lugemist. Harjutada hüüdlause lugemist ja intonatsiooniga lugemist. Vestlusteemad: enda ja vanemate hobid. Mida teeb pere koos? Vestelda, kuidas hoolitseda koera eest. Koerapidamise rõõmud ja mured.

TV lk 67 Teksti mõistmise harjutused

Harjutus 1. Kes on tegelased? Tõmba joon alla.

Vastus: Jaanus, Jumbu, ema, isa.

Harjutus 2. Kes ütles? Kirjuta.

Vastus: JAANUS: TAHAN JUUA! EMA: JOO VETT! JUMBU: AUH-AUH-AUH!

ISA: LÄHME ÕUE! JAANUS: LÄHME JAH.

Harjutus 3. Joonista oma lemmikloom. Jutusta temast.

Loovülesanne. Pärast harjutuse täitmist võiks jätkata rühmatööna. Rühma moodustavad sama lemmikloomaga õpilased. Igaüks räägib oma loomast. Saab teha ühisplakati (näiteks pilt + märksõnad selle looma kohta).

TV lk 27 Häälikanalüüsi

Eesmärk	1. Häälikanalüüsi oskuse arendamine (I olemasolu sõnas). 2. Tähtedest sõnade moodustamine.
Vahendid	Pildid, näiteks: <i>maja, juuksed, seened, jõgi, seep, oja, tuli, mesi, jänes, järv.</i>
Metoodika	Mäng „Hääliku olemasolu sõnas” (vt mängude raamat, lk 11), I asukoht .
J hääldamine ja seletus: J hääldatakse koos täishäälikuga, näiteks JAA, JOO, JUU.	
J-tähe kirjutamine: J, MAJA, JOOK, TUJU, JÕUD, JUTT, JÄÄ	

Harjutus 1. Mis on pildil? Kirjuta sõnad.

Pildil on *jänes, maja, joon*. Õpilased ütlevad sobivaid sõnu, õpetaja või õpilane kirjutab sõna tahvlile. Enne vihikusse kirjutamist kontrollitakse üheskoos sõna õigekirja. Sõnad kirjutatakse tahvlielt maha vihikusse (ärakiri).

Harjutus 2. Üks sõna reas ei sobi teiste hulka. Miks? Tõmba see sõna maha.

Vastus: 1. reas ei sobi sõna PÄIKE, sest see on ainuke sõna, kus J ei ole sõna alguses.

2. reas ei sobi JÄNES, sest see on ainuke sõna, milles on J. 3. reas ei sobi sõna TIIG, sest sõnas pole J.

Harjutus 3. Moodusta nendest tähtedest sõnu.

Vastus: ASI, SAI, ISA, MINA, NIMI, MASIN, ISU, LUMI, MINE, SULA, SINA, NALI, LINA, ILUS jne.

Õpetaja otsustab, kas tähte võib sõnas kasutada mitu korda.

Tähestiku regilaul

A lk 60–63 Tähestik ja regilaul

Selgitada mõistet *regilaul*. Tähestiku laulu saab laulda nii regilauluna kui ka esitada rütmisalmina (kasutada erinevaid rütmipille). Rütmipille võiks eelnevalt koos klassis meisterdada (tööõpetus).

TV lk 68 Tähestiku tundmise harjutused

Harjutus 1. Kirjuta puuduvad tähed.

Vastus: puuduvad tähed on A, E, I, O, U, Õ, Ä, Ö, Ü

(A B D E G H I J K L M N O P R S T U V Õ Ä Ö Ü)

Küsida: missugused tähed puudusid? Vastus: täishäälikud.

Harjutus 2. Ühenda tähed tähestikuks.

Eesti keele tähestik on siin ilma võõrtähtedeta.

Ühendatud tähtedest moodustub maja. Õpilased saavad seda värvida ja täiendada.

Lisamaterjal

1. Palju näiteid ja infot regilaulude kohta leiab YouTube’st otsisõnaga „Regilaul”. Mõned lingid sealt:

- Väike ülevaade Eesti regilauludest, „[Eesti regilaul](#)”
- Leigarid „[Las mina laulan](#)”
- Oort, muusikavideo „[Veere, veere päevakene](#)”
- Oort, muusikavideo „[Memme vaev](#)” (kaasaegne regilaul)

2. E-harjutus, Tiia Salm „[Lisa tähestikku puuduvad täishäälikud](#)”

3. E-harjutus, Tuuli Koitjärv „[Segiaetud tähed, 1–4](#)”

4. E-harjutus, Tuuli Koitjärv „[Trüki sama sõna, 1–3](#)”

5. E-harjutus, Tiia Salm „[Sõnaotsimise mängud. Tähesegadikud](#)”

TV lk 28 Kõnearendus

Eesmärk	1. Sõnavara arendamine. 2. Sõnade vahel mõtteliste seoste leidmine. 3. Motoorika ja ruumitaju arendamine.
Vahendid	Pildid.
Metoodika	Sõnapaaride moodustamine. Õpetaja näitab üksikeseme pilti (nt <i>pall</i> , <i>pliiats</i> , <i>lind</i> jt) ning küsib: <i>Mõtle sõna, mis sobib pildil oleva esemega kokku?</i> Näiteks: <i>pliiats</i> sobib kokku sõnadega <i>pinal</i> , <i>paber</i> , <i>teritaja</i> jne.

Harjutus 1. Mis asjad sobivad kokku? Ühenda. Põhjenda. Joonista ka ise üks paar.

Pildil on *maja, rool, korv, auto, õun, aken*.

Vastus: kokku sobivad maja ja aken; rool – auto; korv – õun. Tühja kasti joonistab õpilane ise ühe paari esemeid, mis sobivad kokku mingi tunnuse alusel.

Harjutus 2. Kes ta on? Järjesta tähed. Kirjuta.

Vastus: S A K S – KASS; U K A R – KARU; A N A K – KANA või KAAN; R E K O – KOER

Harjutus 3. Lõpeta. Värv.

Pildil on võti.

TV lk 29 Kuulmistaju ja häälikanalüüsi arendamine

Eesmärk	1. Kuulmistaju arendamine (teistest pikema hääliku leidmine sõnas) . 2. Häälikanalüüsioskuse kinnistamine. 3. Lausete koostamise oskuse arendamine. 4. Motoorika ja ruumitaju arendamine.
---------	--

Harjutus 1. Kuula õpetaja öeldud sõnu. Mis häälik kostab teistest pikemalt? Kirjuta see täht.

Õpetaja ütleb sõna (või näitab pilti). Näiteks: *kannud* (N), *põll* (L), *raamat* (A), *küünal* (Ü), *lammas* (M), *pääsuke* (Ä), *seened* (E), *pallid* (L). Õpilased kirjutavad vältekandja (teistest pikema hääliku) tähe ruudu sisse.

Harjutus 2. Vaata pilti. Mitu häälikut on sõnas?

Pildi all olevasse ruutu kirjutab õpilane numbriga häälikute arvu:

Vastus: KONN – 3, KUU – 2, AUTO – 4, SEEN – 3, PUU – 2.

Harjutus 3. Lõpeta lause.

Lause kirjutamisele eelneb lause suuline koostamine abistavate küsimustega: *kus?*, *kuidas?*, *millal?*, *kuhu?*, *mida?* jt.

Harjutus 4. Lõpeta ja värv. Kes on pildil?

Pildil on *kala*. Loovtöö (kalad veekogudes ja akvaariumis).

Lisamaterjal

1. E-harjutus, Tuuli Koitjärv „[Pilt ja lause, 1–2](#)”

AABITSAJÄRGNE PERIOOD

10. nädal — Isadepäev. Mardipäev

A lk 64—73. TV lk 30—32. TV lk 69—70. KTV lk 2—7

A lk 64–65 Õhtu perega

Õpilased jutustavad pildi ja etteantud teema „Õhtu perega” põhjal. Lapsed saaksid ka jutustada oma pere ühistest tegevustest õhtuti. Siin toimub üleminek väiketähtedele.

A lk 66–67 Mõista ära!

Mõistatuste vastused leiab aabitsa piltidelt. Soovitame kasutada erinevaid lugemisvõtteid (küsimad–vastajad; poisid–tüdrukud, sosinal- hõigates jne). Mõistatusele võivad lapsed ise mõelda viisi, rütmi (plaksutamine, koputamine, sõrmenipsud jm). Võimalusel kasutada rütmipille.

TV lk 69 Mõistatamise harjutus

Kirjuta ja värvi mõistatuste vastused.

Vastus: 1. nõelasilm, 2. kotisuu, 3. kapsapea, 4. küünlajalg. Värvimata jääb pilliroog. Õpilased võivad otsida lugemispalast pilliroo kohta mõistatuse. Nad võivad ka ise mõelda harjutusega sarnaseid mõistatusi.

A lk 68–69 Mardipäev

Vestlusteemad on rahvakombestikust ja sandijooksmisest. Teemat saab siduda eelmise palaga „Mõista ära!”, kust leiab sanditamiseks erinevaid mõistatusi. Õpetaja võiks esitada ka erinevaid küsimusi, et arutleda, miks ühe pere uks jäi kinni. Mida hüüdis Mart? jne.

TV lk 69 Teksti mõistmise harjutus

Pane sõnad lauses õigesse järjekorda.

Vastus: 1. Mardid toovad häid soove. 2. Neil on seljas vanad riided. 3. Mardid saavad komme ja õunu.

Lisamaterjal

1. YouTube, multifilm „[Jussi pardi-mardipäev](#)”
2. YouTube, multifilm „[Mardipäev \(Mõmmi muinasjutt\)](#)”
3. YouTube, multifilm „[Mardipäev \(sõnaraamat\)](#)”
4. miksike.ee, tekst funktsionaalse lugemisoskuse arendamiseks „[Mardi- ja kadripäevakombestik](#)“ (koostaja Krista Sunts)

A lk 70–73 Isadepäev

Teema sissejuhatamiseks on lk 70 isadepäeva luuletus. Soovitame lasta õpilastel see pähe õppida. Vestlusteema: kuidas minu pere isadepäeva tähistab. Isadepäeva palale aabitsas tuleb õpilastel mõelda oma lõpp. Selle loovülesande puhul soovitame kasutada rühmatööd. Õpilased esitavad väljamõeldud lõppu rühmas. Rühmad saavad esitleda neile kõige rohkem meeldinud lõppu klassile jne.

TV lk 70 Teksti mõistmine. Kaardi koostamine

Harjutus 1. Kirjuta luuletusest puuduvad sõnad.

Vastus: PALJU ÕNNE, ARMAS ISA!

TÄNA ON JU SINU PÄEV.

SINU SUURDE PIHKU PEIDAN

OMA SOOJA VÄIKSE KÄE.

Harjutus 2. Mõtle oma isale üks väike luuletus või hea soov. Kirjuta see kaardile ja kaunist.

Luuletuse koostamine võib olla ka ühislooming.

Lisamaterjal

1. Vikerraadio saade „[Mina arvan. Mehed ja isad](#)”
2. Vikerraadio saade „[Mina arvan. Isad ja vanaisad](#)”
3. E-harjutus, Tuuli Koitjärv „[Suured ja väikesed tähed](#)”

KTV lk 2–7

Kirjatehnika vihikus täidetakse leheküljed kaks kuni seitse. Tähed *i*, *u*, *ü* ja *n*.

TV lk 30 Sõna ja lause

Eesmärk	1. Üleminek suurtelt trükitähtedelt väikestele kirjatähtedele. 2. Sõnade arvu määramine lauses. 3. Sõnade tähenduse mõistmine. 4. Sõnade õige lugemine.
---------	--

Harjutus 1. Mitmest sõnast koosneb lause?

Õpilased loevad lause. Siis analüüsitakse lause tähendust ja märgitakse sõnade arv numbriga lause taha joonele.

Vastus: kolm, viis ja kolm sõna.

Harjutus 2. Leia õige sõna. Ühenda sõna ja pilt.

Pildil on *siil*, *tibu* ja *lammas*.

Harjutus 3. Loe, joonista ja värvi.

Harjutus nõuab lugemist, tekstist arusaamist ja käelist tegevust.

Pildil on *maja*, *pill (pasun)*, *kann* ja *kuusk*.

TV lk 31 Kõnearendus. Täishäälikud

Eesmärk	1. Üleminek suurtelt trükitähtedelt väikestele kirjatähtedele. 2. Täishäälikute tundmine. 3. Väikeste kirjatähtedega lugema õppimine. 4. Sõnavara arendamine.
Metoodika	Missuguseid häälikuid saab hääldada avatud suuga, selge häälega? Tuletatakse meelde, missugused häälikud kostavad selgelt, mida saab hääldada täie häälega. Need on täishäälikud A, E, I, O, U, Õ, Ä, Ö, Ü.

Harjutus 1. Leia sõnadest täishäälikud ja värvi need punaseks.

Proovitakse sõnas olevaid häälikuid hääldada ja veendutakse, missugused on täishäälikud.

Harjutus 2. Ühenda samad sõnad.

Õpilased loevad sõna ja ühendavad sobivaga.

Harjutus 3. Alusta lauset.

Eelharjutusena soovitame leida erinevate tegusõnade juurde sobivaid nimisõnu. Näiteks: Kes loeb?

Õpetaja loeb, õpilane loeb, isa loeb, ema loeb, jne. Kes kirjutab? *Poiss, Jaan, vanaema* jne.

Harjutuse täitmisel kirjutab õpetaja (või õpilased) kõigepealt sobivad sõnad tahvlile. Töövihikusse kirjutamiseks tehakse nende hulgast valik (üks sõna). **NB! Õpilased kirjutavad siin veel trükitähtedega.**

Harjutus 4. Muuda sõnas esimest tähte. Mis sõna saad?

Vastus: KILU – VILU, PILU, SILU; MAAL – SAAL, VAAL, KAAL; VESI – PESI, MESI; SIIL – VIIL, KIIL.

Vastusevariante on ilmselt veel. Kindlasti lasta õpilastel seletada kõikide saadud sõnade tähendused.

TV lk 32 Kõnearendus. Sõna ja lause

Eesmärk	1. Sõnavara arendamine. 2. Lausete koostamine. 3. Väikeste kirjatähtedega lugema õppimine.
---------	--

Harjutus 1. Ühenda samad laused.

Vastus: ühendada saab kaks lauset. *Tiit sõidab rattaga. – Ülle jookseb tuppa.*

Laused *Hiir närib juustu* ja *Hiir sööb juustu* on erinevad, sest sõnade *närib* ja *sööb* tähendused on erinevad. Selgitada tähenduste erinevust. Arutleda, millised sõnad sobiksid viimasesse lausesse? (*Näksib, nosib* jne.)

Harjutus 2. Leia tähtede reast sama sõna. Tõmba joon alla.

Harjutuste kaudu saab arendada sõnavara ja lausete moodustamise oskust. Nutikamatel õpilastel lasta sarnaseid ülesandeid ise koostada ja anda klassikaaslastele lahendada.

Harjutus 3. Moodusta sõnu. Koosta nendega lauseid.

Enne lausete moodustamist selgitada saadud sõnade tähendusi. Lausete koostamisel on abistavateks küsimused: *missugune?, kus?, millal?, mida teeb?, kuhu?, kus?, kuidas?*

Vastus: moodustuvad sõnad *nael, laev, laed, laeb, sael, saed, saeb, kael, kaev, kaed, kaeb*.

Lisaküsimuse (Missuguseid sõnu ei olnud? Tõmba need maha.) vastus on *naer* ja *saal*.

Lisamaterjal**1. E-harjutus, Tuuli Koitjärv „Sõnade järjekord lauses, 1–2”**

11. nädal – Laste mängud

A lk 74–79. TV lk 33–35. TV lk 71–72. KTV lk 8–13

A lk 74–75 Liisusalmid

Sissejuhatuseks rääkida peitmisest ja peituse mängudest. Jutustada aabitsapildi järgi. Vestelda liisusalme vajalikkusest. Missuguseid liisusalme õpilased teavad? Miks mitte paluda õpilastel uurida, milliseid liisusalme nende vanemad (vanavanemad) teavad. Ühe uue liisusalmi võiks iga õpilane selgeks õppida. Aabitsas on toodud erineva raskusastme ja pikkusega liisusalmid.

A lk 76–77 Mäng „Haned, luiged, tulge koju!”

Selgitada mõisteid *liisk* ja *loos*. Mängida mängu klassis ja vahetunnis. Võiks anda ülesande õpilastel kodus uurida, missuguseid mängu nende vanemad (vanavanemad) mäletavad oma lapsepõlvest. Seejärel paluda õpilastel klassis oma vanemate (vanavanemate) mängu tutvustada. Näiteks koos võiks valida kõige põnevam mängu ja seda ka mängida.

TV lk 71 Tekstimõistmise ja sõnavara harjutused

Harjutus 1. Tõmba õigele vastusele joon alla.

Vastus: 1. b) 2. c) 3. c)

Harjutus 2. Leia tähtede reast mängude nimetused. Kirjuta joonele.

Õpilased kirjutava trükitähtedes.

Vastus: KEKS, KULL, PEITUS, MÄDAMUNA, KAPSAPEA.

Nendest mängudest võiks seejärel klassis rohkem rääkida, võimalusel ka mängida.

Lisamaterjal

1. Kapsapea

Mängijad teevad näo, et nad on kapsapead. Üks mängijatest on kapsamüüja, üks kapsa ostja rollis. Ostja läheneb kapsastele ja nende müüjale, puhub tibake mõnusasti juttu ning uurib, kas kapsad kõlbavad. Selleks vajutab ostja kõikide kapsaks olivate päid. See kapsapea, kes laseb pea lonti, on pehme ega kõlba. Kapsapea, kes hoiab kaela kange, on kõva ja kõlblik kapsas. Seepeale ostja eemaldub ja hüüab äkitselt mõne kõva kapsapea nime. Kõva kapsas paneb jooksu ja kes ta enne kätte saab - müüja või ostja - saab veerema läinud kapsapea omale. Mäng lõpeb, kui müüjale jäävad tühjad pihud.

2. Mädamuna

Mädamuna mängus tõmmatakse maha ring, mille sisse mängijad asetavad ühe jala. Üks mängija läheb ringi keskele ja viskab palli õhku, hüüdes selle mängija nime, kes peab palli kinni püüdma. Ülejäänud jooksevad ringist nii kaugele, kui saavad. Pall käes, hüüab mängija „stopp!” ning kõik peavad peatuma. Asudes taas sõõri sisse, on palliomanikul kaks võimalust: hõigata välja „vaba maa” ehk laiali jooksnud kaaslased peavad ise sõõri juurde tagasi tulema, vältides samas palliga

pihtasaamist. Teine võimalus on valida välja üks mängija, kellele lähenetakse kolme pika ja kolme väikese sammuga, pakutakse talle välja „lind“, „leht“ või „puu“ ning püütakse seejärel teda palliga tabada enne sõõri tagasijõudmist. Kui palliomanik ühtegi teist mängijat palliga ei taba, saab ta endale esimese „muna“ ning peab üles viskama ja välja hõikama järgmise mängija. Kolm mädamuna kogunu saab teistelt hüüdnime, mis valitakse kambas ja salaja. Kui pärast nimepanekut visatakse pall esimest korda taevasse, hüütakse uus nimi välja. Nime saanu ei pruugi ehmatusest aru saada, et just teda selle Punapea või Kondikubu hüüdmisega silmas peetakse.

3. Keksumäng

Keksu saab hüpelda lugematul hulgal viisidel. Kõikide keksude puhul on ühiseks jooneks hüppamine ning üldjuhul ei tohi seejuures joonele või kummile astuda – siis on aps ja järgmise mängija hüppekord.

Kõige tavalisem keks nõuab kordamööda ühel ja mõlemal jalal hüplemist ning täpsust kivi õigesse kasti viskamisel. Keksukasti joone peale ei tohi hüpata ega kivi visata. Tagasiteel tuleb tasakaalu hoides kivi maast üles võtta.

Kummikeks on tavalise keksuga sarnane vaid selle poolest, et tuleb hüpata. Algul on tase lihtne ja kumm madalal, hüpped lähevad järjest keerulisemaks ja kumm järjest kõrgemaks. Esimeses tasemes pahkluu juurest alanud keksukumm on viiendal tasemel rinna kõrgusel. Võidab see, kes kõige kaugemale jõuab, aga tavaliselt hüpatakse, kuni vahetund kestab või kuni tuju on.

Hobuseraua puhul joonistatakse maha hobuseraua kujuga kast ja jagatakse see ruutudeks.

Hobuseraud tuleb ühel jalal läbi hüpata, peatudes kõikides ruutudes. Kes edukalt lõpetab, saab vabalt valitud ruutu enda nimetähe kirjutada. Teised mängijad peavad sellest oma mängukorra ajal üle hüppama, kasti omanik võib seal jalgu puhata – teise jala maha panna ja joontele astuda. Mäng lõpeb, kui kõik kastid on kellegi omad, ning võidab see, kel on rohkem kaste.

Kasutatud allikas: <http://www.hot.ee/m/mangunurk/oues.htm>

A lk 78–79 Lahe lohelugu

Sõnavaraline töö luuletusega. Sõnade *lutikas*, *kudemine*, *pidu pilvini* jne tähenduse selgitamine.

Näiteks: *lohe* (tuulelohe, tulelohe=draakon, lohe=laisk). Seejärel moodustada sõnaga lauseid, kus sõna on erinevas tähenduses. Näiteks: Poiss on lohe, ta ei viitsi õppida. Muinasjutus tegi lohe süüa. Lapsed lennutasid lohet. Kes on lohesurfariid? jne

TV lk 72 Sõnavaraharjutused

Harjutus 1. Leia riimuvad sõnad.

Vastus: öö – töö, tuul – suul, teel – meel

Harjutus 2. Leia veel luuletusest riimuvaid sõnu.

Vastus: tead – pead, külla – tulla, nüüd – hüüd.

Harjutus 3. Märgi lohe teekond. Tee kastidesse nooled.

Suunanooled tuleb märkida vastavalt ruutude arvule kas paremale, vasakule, üles või alla.

Lisamaterjal

1. Tuulelohe meisterdamise õpetus, õppematerjal „[Tuulelohed](#)”

1. taheke.delfi.ee, meisterdamise õpetus „[Meisterda. Paberist tuulelohe](#)”

2. miksike.ee, meisterdamise õpetus „[Paberist tuulelohe](#)”

3. YouTube, video „[Emadepäeva tuulelohe lennutamine mai 2013 Suomenlinnas](#)”

KTV lk 8–13

Kirjatehnika vihikus kirjutatakse tähed *m, o, ö, õ*.

TV lk 33 Täishäälikud. Vältekandja hääliku leidmine. *Mida teeb?*

Eesmärk	1. Foneemitaju arendamine. 2. Lause koostamise oskuse arendamine.
---------	--

Harjutus 1. Leia sõnadest täishäälikud ja värvi nende tähed punaseks.

Harjutus 2. Mis sõna saad, kui võtad igast sõnast teistest pikema hääliku?

Töövihiku töökäsus on juhtunud viga, õige on *teistest pikema hääliku*, mitte *pika hääliku*. Põhjendus: harjutus on häälikute võrdlemise kohta, õpilane peab ära tundma hääliku, mis kostub teistest pikemalt. Pildil on *lipp, vaas, kass, suusk, vann*. Kõigepealt hääldata üheskoos neid sõnu. Kuulata häälikute pikkuseid. Vastuseks saab sõna P A S U N.

Harjutus 3. Kirjuta, kes mida teeb.

Kõigepealt leitakse tegevusi suuliselt. Mida *tüdruk / vanaema / koer* teha võib? Õpetaja juhib tähelepanu tegusõna lõpule (*mida teeb?*). Õpilased ütlevad sobivaid sõnu, õpetaja või õpilane kirjutab need tahvlile. Enne vihikusse kirjutamist kontrollitakse üheskoos sõna õigekirja. Toimub ärakiri tahvilt. Õpilane valib endale meeldiva sõna, mille ta kirjutab harjutusse.

Harjutus 4. Joonista laua alla kass. Joonista laua peale paremale üks pliiats ja vasakule kaks kommi.

Selle loovülesande juures tuleks eelnevalt korrata mõisteid *parem, vasak, all, peal*.

TV lk 34 Täishäälikud ja nende tähed. Foneemitaju arendamine

Eesmärk	1. Täishäälikute õppimine. 2. Häälik- ja foneemanalüüsi oskuse arendamine. 3. Tegusõna õigesti kirjutamine.
Vahendid	Pildid, näiteks: <i>küünal, pääsuke, kana, seen, kinnas, kala, muna, vöö, kassid, trumm</i> .
Metoodika	Mäng. Tahvlil on pildid. Õpilased peavad leidma, missuguste piltide sõnades on teistest pikem häälik. Vastav pilt pannakse eraldi kohale. Õpilane, kes sõna nimetab, ütleb ka, mis häälik sõnas on teistest pikem ja kas see on täishäälik.

Harjutus 1. Leia sõnadest täishäälikud ja värvi nende tähed punaseks.

Harjutus kontrollib täishäälikute teadmist.

Harjutus 2. Vaata pilte. Värvi pilt, kus täishäälik on teistest pikem.

Pildil on *trumm, siil, oks, vaas, kamm, ratas*. Analüüsitakse, missugune häälik sõnas kostub teistest pikemalt ja kas see on täishäälik.

Vastus: värvida tuleb *vaas* ja *siil*.

Harjutus 3. Mida keegi teeb?

Õpetaja määrab tegija, õpilased ütlevad, mida ta teeb. Õpetaja kirjutab need tegevused tahvlile.

Seletada, et kui keegi midagi teeb, siis kirjutatakse sõna lõppu *b*. Õpilased ütlevad sobivaid sõnu, õpetaja või õpilane kirjutab need tahvlile. Enne vihikusse kirjutamist kontrollitakse üheskoos sõna õigekirja. Toimub ärakiri tahvilt. Õpilane valib endale meeldiva sõna, mille ta kirjutab harjutusse.

Harjutus 4. Mõistata! Number pildi all näitab, mitmendat häälikut kasutad.

Pildi on *muna, kala, korv, laud, lill, kana, tibu, trumm*.

Sõnas *laud* peaks õpetaja juhtima tähelepanu T-hääliku tugevusele, kirjutatakse D.

Vastus: mardikuu.

TV lk 35 Kaashäälikud

Eesmärk	1. Õppida eristama kaashäälikuid täishäälikutest. 2. Vältekandja hääliku eristamine sõnas. 3. Üld- ja üksikmõistete tundmine.
Metoodika	Kaashäälikute tähti loetakse esiteks ilma täishäälikuta, seejärel koos täishäälikuga. Kuidas kostab kaashäälik paremini, kas siis, kui teda hääldada üksinda või koos täishäälikuga? Seletus: kaashäälik kostab paremini siis, kui tal on kaasas (kõrval) täishäälik. B D G H J K L M N P R S T V on kaashäälikud.

Harjutus 1. Leia sõnadest kaashäälikud ja värvi need tähed siniseks.

Harjutus 2. Värvi pildid, kus sõnas on teistest pikem häälik.

Pildil on *lammas, padi, lill, tass* ja *kinnas*. Kõigepealt hääldada sõnad ja leida teistest pikema häälik.

Küsida, mis häälikud on *m, s, n, l*? Vastus: õpilased värvivad *lamba, lille, tassi, kinda*. Sõnas *padi* ei ole teistest pikemat häälikut.

Harjutus 3. Leia sobiv pealkiri.

Harjutuse sissejuhatuseks sobib mäng „Üld- ja üksikmõisted” (vt mängude raamat, lk 28).

Soovitame seda ka mängida. Vastus: *riided, koolitarbed, toiduained*.

12. nädal – Minu sõbrad

A lk 80–87. TV lk 37–39. TV lk 73–76. KTV lk 14–19

A lk 80–81 Sõbral külas

Vestlusteemad: Kuidas käituda ja mängida külas? Mängu kaotamine ja võitmine. Mis tunne on, kui sa kaotad või võidad? Kuidas käituda, kui oled kaotanud või võitnud? Soovitame teha paaristöö dramatiseeringu või dialoogina: üks paariline on võitja, teine kaotaja. Õpilased peavad leidma olukorrale lahenduse.

TV lk 73 Nuputamisharjutus

Leia tähepusast laste nimed. Täida tabel.

Vastavalt õpilaste tasemele võib täita ainult tabeli.

Vastus: tüdruku nimed on DARJA, KRISTA, MAI, SIIRI, PAULA. Poisi nimed on REIN, JAAN, TIMO, KAUPU.

A lk 82–83 Mängime!

Vestlusteema: mängud toas ja õues. Nimetada mängude erinevaid liike (jooksu-, sport-, lauamängud jm). Lasta õpilastel jutustada teksti põhjal, miks Gregor ei jaksanud joosta? Õpilased saavad Gregorile anda soovitusi, mida ta võiks teha ja kuidas käituda. Kas sina oled Gregori moodi?

TV lk 74 Teksti mõistmise harjutused

Harjutus 1. Järjesta tegevused.

Vastus: 1. Õues on äge korvpall. 2. Gregor istub toas. 3. Tõnu kutsub sõbra õue. 4. Mängime kulli! 5. Gregor väsib väga ruttu.

Harjutus 2. Mõistata. Number pildi all näitab mitmendat tähte kasutad.

Pildil on *karu, päike, aken, lusikas*.

Vastus: KEKS.

A lk 84–85 Väike kaubaauto Kaupo

Vestlusteema: sõprus ja üksteise abistamine. Mida tähendab lause „Sõpruse juures suurus ei loe”.
Saab kasutada ka loovjutustamist: *Millest jutustas Kaupo elevandile?*

TV lk 75 Teksti mõistmise harjutused

Harjutus 1. Kirjuta lünka sobiv sõna.

Vastus: Kauba-auto oli pisike. Teised autod narrisid teda. Kaupo hakkas tööle loomaaias. Kaupo sõitis kraavi. Elevant aitas teda kraavist välja. Kaupo ja vant on nüüd sõbrad.

Harjutus 2. Joonista oma lemmikauto.

Loovharjutus.

A lk 86–87 Ühine huvi

Vestlusteema on sõprusest. Mille järgi valid sõpru? Vanasõna „Sõpra tunnend hädas” selgitamine.
Sõnade *tuttav*, *mängukaaslane*, *sõber* tähenduse täpsustamine. Rühmatööna soovitame lasta õpilastel koostada skeem SÕBER.

TV lk 76 Teksti mõistmise ja iseloomustavate sõnade harjutused

Harjutus 1. Iseloomusta tegelasi. Tõmba sobivatele omadustele joon alla.

Kõigepealt kindlasti lugeda sõnad ja selgitada nende tähendus.

Vastus: Kotsu – sõbralik, vaenulik, heatahtlik, rahulik, kade, riiakas.

Vurri – nipsakas, sõbralik, uhke, abivalmis, üleolev, kannatamatu.

Harjutus 2. Iseloomusta ennast. Kirjuta.

Sissejuhatuseks võiks arutleda, missugused on inimese head ja missugused halvad omadused.

Õpilased pakuvad erinevaid omadussõnu. Õpetaja kirjutab need tahvlile. Õpilased valivad nende hulgast enda kohta sobivad sõnad.

KTV lk 14–19

Täidetakse leheküljed tähtedega a, ä, e.

TV lk 36 Õigekeelsus. Häälik. Kaashäälikud. Üks ja mitu. Mida teeb?

Eesmärk	1. Kinnistada häälikute arvu määramise oskust. 2. Korrata mitmuse tunnust –d. 3. Tegusõna õigesti kirjutamine.
---------	--

Harjutus 1. Kirjuta, mitu häälikut on igas sõnas.

Häälikute arv kirjutada sõna järel olevasse ruutu numbriga.

Vastus: PEET – 3. VARES – 5. JÄNES – 5. KURK – 4. TIHANE – 6. HOBUNE – 6.

Lisaülesandena võiks siin õpilastel paluda nimetada kaashäälikuid.

Harjutus 2. Üks ja mitu. Kirjuta.

Juhtida õpilaste tähelepanu, et mitmuse tunnuseks on alati **D**.

Harjutus 3. Mida teeb? Kirjuta puuduv sõna. Joonista lause skeem.

Lause skeem märgib sõnade arvu.

Vastus: viimases lauses on kaks sõna (skeem: __ __), teistes lausetes kolm sõna.

Harjutus 4. Mõista, mõista, mis see on? Joonista vastus.

Mõistatuse vastus on *raamat*.

TV lk 37 Sõna ja lause

Eesmärk	1. Sõnavara arendamine. 2. Sõnade tähenduse täpsustamine.
---------	--

Harjutus 1. Leia puuduvad tähed. Moodusta lauseid.

Leitud sõnadega moodustatakse laused suuliselt.

Vastus: _AAS (vaas, laas, kaas, maas). V__S (vaas, vees, viis). VAA_ (vaas, vaal, vaat).

Harjutus 2. Moodusta sõnad. Kirjuta.

Vastus: *kepp, kapp, papp, lipp, vapp, lepp*.

Mida need sõnad tähendavad? Moodustada lauseid.

Harjutus 3. Missugune sõna ei sobi? Miks? Tõmba see maha.

Vastus: esimeses reas ei sobi *ülane*, mis on taim (teised on puud); teises reas ei sobi *mänd*, mis on okaspuu (teised on lilled); kolmandas reas ei sobi *pilv*, mis on ilmastikunähtus (teised on aastaajad).

Harjutus 4. Joonista mehike.

Lisaülesandena võiks lasta mehikese ka värvida ja kujundada.

TV lk 38 Õigekeelsus. Lause

Eesmärk	1. Loomade häälituste tundmine. 2. Kuulamisoskuse, tähelepanu ja mälu arendamine. 3. Lauselõpumärgi (punkti) kasutamine.
---------	--

Harjutus 1. Kuidas loomad häälitsevad? Vali õige sõna.

Sissejuhatuseks küsida õpilastelt, milliseid häälitusi erineva loomad teevad.

Näiteks, kuidas häälitsevad kass, koer, lehm, kana, kukk, konn, lammas, kits, siga, hiir, part, lõvi. Siin tuleks pöörata tähelepanu ka lauselõpumärgile. Lause lõppu pannakse punkt.

Vastus: *Konn krooksub. Siga rõhib. Lehm ammub. Hiir piiksub.*

Harjutus 2. Vali õige sõna. Tõmba vale maha. Kirjuta laused vihikusse.

Vastus: *Roos on ~~puu~~ lill. Koer on ~~taim~~ loom. Hunt on metsloom ~~lind~~. Kask on ~~põõsas~~ puu. Part on lind ~~lill~~. Haug on ~~taim~~ kala.*

Õpetaja peaks tähelepanu pöörama ka ära kirja õigsusele.

Harjutus 3. Joonista puust vasakule maja, kuuse kohale pilv, puu alla kivi, kuusest paremale siil.

Individuaalne loovtöö harjutus.

TV lk 39 Sõna ja lause

Eesmärk	1. Sõnavara arendamine. 2. Lausete moodustamine.
---------	---

Harjutus 1. Lõpeta laused. Vali sobivad sõnad.

Vastus: *Sügisel lahkuvad meilt lõoke ja kurg. Talveks jäävad meile vares ja tihane.*

Selle harjutuse juures võiks vestelda lindudest. Missuguseid linde õpilased teavad? Millised linnud lendavad sügisel lõunasse, kes jääb talvituma?

Harjutus 2. Pane sõnad lauses õigesse järjekorda. Kirjuta laused vihikusse.

Enne lausete kirjutamist arutatakse klassis ühiselt õiget sõnade järjekorda ja loetakse laused ette. Soovitame vihikus jutule ka pealkiri panna (näiteks Metsas). Lausete juurde võiks lasta joonistada ka pildi.

Vastus: *Lapsed jalutavad metsas. Nad märkavad seal põtra. Metsas on nii huvitav olla. Lapsed ruttavad heas tujus koju.*

Harjutus 3. Mõista, mõista, kes see on? Joonista vastused.

Vastus: Hall kera, hambaid täis – *siil*.

Üheksa mehe ramm, ühe mehe mõistus – *karu*.

Lisamaterjal**1. E-harjutus, Tuuli Koitjärv „Harjutusi sõnavara õppimiseks”**

13. nädal – Päkapikud piiluvad

A lk 88–91. TV lk 40–43. TV lk 76. KTV lk 20–25

A lk 88 Päkapikkude ootel

Jutustamisteemad: Missugused on päkapikud? Kus nad elavad? Õpilastel lasta välja mõelda jutuke oma päkapikust (päkapiku nimi, vanus, missugune välja näeb, kus ta elab jne).

A lk 89 Päkapiku mure

Vestlusteema: luuletuse analüüs. Miks on päkapikk murelik? Kiri jõuluvanale või päkapikule.

Lisamaterjal

1. YouTube, multifilm [„Jänku-Jussil käivad päkapikud”](#)
2. Raamat, Wil Huygen „Suur päkapikuraamat”, Avita, 1998
3. Raamat, Mauri Kunnas „Jõuluvana”, Tallinn, Eesti Raamat, 1990
4. Õppemäng, Tiia Salm [„Parem/vasak”](#)

A lk 90–91 Imeline metsaskäik

Vestlusteema: jõulupuu toomine koju. Missugused on traditsioonid kodudes? Kodu kaunistamise võimalused. Keskkonnasäästlik suhtumine kuuse toomisse. Mis saab kuusest pärast pühi? Soovitame pala põhjal teha ka dramatiseering.

TV lk 76 Kuulamis- ja teksti mõistmise harjutus

Kuula õpetaja juttu ja värvi pilt.

Õpetaja loeb jutu ette kaks korda. Näiteks selline jutt. *Päkapikk Pärtel elab rohelise kuuse juures. Tal on sinine müts ja punane jakk. Jalas on tal triibulised põlvikud ja kollased sussid. Sussidel on punased tutid.*

KTV lk 20–25

Täidetakse leheküljed tähtedega *l, h, k*.

TV lk 40 Õigekeelsus. Õpitu kordamine

Eesmärk	1. Kinnistada täishäälikute tundmist. 2. Kinnistada mitmuse tunnuse tundmist. 3. Korrata tegusõna õigekirja.
---------	--

Harjutus 1. Mis sõnad algavad täishäälikuga? Tõmba sõnale joon alla.

Kõigepealt tuletada meelde, millised on täishäälikud.

Vastus: alla tuleb tõmmata sõna *autod, elegant, õun, uni, onu*.

Harjutus 2. Üks ja mitu.

Alustada suulise analüüsiga. Mis tähe kirjutad sõna lõppu, kui esemeid ja olendeid on mitu (palju)?

Harjutus 3. Mida teeb? Kirjuta puuduv sõna. Joonista lause skeem.

Lause skeemiks on sõnade arv. Ka siin peaks kõigepealt tegema suulise analüüsi tegusõnade leidmiseks.

Harjutus 4. Moodusta nendest tähtedest sõnu. Ühte tähte võid sõnas mitu korda kasutada.

Vastus: tähtedest annab moodustada *nupp, piim, pump, tünn, minu, nipp* jne.

TV lk 41 Õigekeelsus. Mida teeb? Mida teevad? Vastandtähendusega sõnad

Eesmärk	1. Ainsuse tegevuse <i>mida teeb?</i> muutmine mitmuse tegevuseks <i>mida teevad?</i> 2. Vastandtähendusega sõnade tundmine.
---------	---

Harjutus 1. Mida teeb? Mida teevad? Jätka.

Tegusõna tuleb muuta mitmuse tegevuseks.

Harjutus 2. Vali eelmisest harjutusest sobivad sõnad.

Siin peaks tähelepanu juhtima ka lauselõpumärgi (punkti) kirjutamisele.

Harjutus 3. Leia vastandtähendusega sõnad.

Vastus: *suur – väike, lühike – pikk, must – valge, üleval – all*.

Sobivad sõnapaarid võiks lasta värvida sama värviga.

Harjutus 4. Joonista.

Lisaküsimus: Kes see on? Vastus: *kukk*.

Lisaülesanne: õpilased värvivad pildi vastavalt fantaasiale.

Lisamaterjal

1. Frepy õppemäng „Kes mida teeb?”

2. E-harjutus, Tuuli Koitjärv „2. Mida teeb? Mida teevad?”

TV lk 42 Õigekeelsus. Silp, sõna ja lause

Eesmärk	1. Mõiste <i>silp</i> tutvustamine. 2. Sõnavara laiendamine.
---------	---

Harjutus 1. Moodusta silpidest sõnu. Kirjuta.

Vastus: EMA, SINA, NINA, IME, LUMI, LINA, SISU, NIMI, NISU, ISA, ISU, LISA

Lisaülesandena võiks sõnu lugeda silbitades.

Harjutus 2. Kirjuta lünka sobiv sõna, kas **otsid** või **lähed**.

Vastus: Kurr-karr, kuhu **lähed**?

Nurr-narr, nurme lähen.

Mirr-marr, mida **otsid**?

Hirr-harr, hiiri otsin.

Lisaülesandena lasta õpilastel lugeda luuletust erinevat moodi (poisid-tüdrukud, sosinal-hõisates jm).

Harjutus 3. Lõpeta laused.

Pöörata tähelepanu lauselõpumärgile (punkt). Pärast harjutuse täitmist loevad õpilased oma laused ette.

TV lk 43 Õigekeelsus. Täis- ja kaashäälikud

Eesmärk	1. Kinnistada täis- ja kaashäälikute tundmist. 2. Kinnistada häälikute arvu määramise oskust.
---------	--

Harjutus 1. Vaata pilti ja kirjuta sõna. Mitu häälikut on sõnas? Mitu täishäälikut ja mitu kaashäälikut on sõnas?

Vastus:

Puu – 2 häälikut, 1 täishäälik, 1 kaashäälik.

Kass – 3 häälikut, 1 täishäälik, 2 kaashäälikut.

Muna – 4 häälikut, 2 täishäälikut, 2 kaashäälikut.

Vaas – 3 häälikut, 1 täishäälik, 2 kaashäälikut.

Pesa – 4 häälikut, 2 täishäälikut, 2 kaashäälikut .

Roos – 3 häälikut, 1 täishäälik, 2 kaashäälikut.

Harjutus 2. Mõistata! Joonista vastused.

Vastus: 1. sibul; 2. muna; 3. kass.

Lisamaterjal

1. E-harjutus, Tuuli Koitjärv „Puuduv häälik sõnas, 1–5”

14. nädal – Jõulude ootel

A lk 92–95. TV lk 45–47. TV lk 77–79. KTV lk 26–31

A lk 92–93 Jõululuuletused

Õpetaja loeb luuletused ette. Järgneb luuletuste analüüs. Siin saab korrata riimuvate sõnade teemat (leida luuletustest riime). Soovitame klassis läbi viia ühisloominguna jõululuuletuse kirjutamine õpetaja juhendamisel. Ka õpilastele võib anda võimaluse valida endale meeldiv luuletus ja see pähe õppida.

TV lk 78–79 Jõuluteemalised loovülesanded

Harjutus 1. Loe luuletust. Joonista luuletuse juurde pilt.

Harjutus 2. Leia tee, kuidas jänes jõuab kuuseni.

Harjutus 3. Moodusta sõnu.

Vastuseks saab sõnad *kuusk, põhjapöder, küünlad, jõuluvana, laulud, sült, jõulusai, verivorst*. Kui mõni sõna tudub lastele raske, võib näiteks esimese ja/või viimase tähe ette ütelda. Nende harjutustega koos võiks klassis arendada vestlust teemal „Jõulud minu kodus“.

A lk 94–95 Tähtedele külla

Selle pala puhul soovitame sissejuhatuseks lasta õpilastel pealkirja järgi ennustada, millest jutt räägib. Seejärel loeb õpetaja pala ette stop-meetodil. Õpetaja peatab aegajalt lugemise (teeb stopi) ja esitab õpilastele loetu kohta täpsustavaid küsimusi (näiteks *Miks tegelane nii ütles? Mis sa arvad, mis edasi juhtub?*). Õpilased ennustavad, kuidas jutt edasi läheb. Õpetaja teeb pala jooksul 2–3 „stoppi“.

TV lk 77 Tähestiku tundmise harjutus

1. Leia tähestiku abil puuduvad tähed.

Vastavalt klassi tasemele võib seda harjutust teha koos või individuaalselt.

2. Värvide täishäälikud punaseks ja kaashäälikud siniseks.

Enne ülesande täitmist soovitame korrata täis- ja kaashäälikuid.

KTV lk 6–31

Kirjatehnika vihikus täidetakse leheküljed tähtedega *b, d, t*.

TV lk 44 Õigekeelsus. Lause ja lauselõpumärk punkt.

Eesmärk	1. Sõnavara laiendamine. 2. Väljendusoskuse arendamine.
---------	--

Harjutus 1. Pane lause lõpu punkt.

Suunata laste tähelepanu lause alguse õigekirjale (suur algustäht).

Harjutus 2. Mida teeb? Leia sobivad sõnad.

Õpilased pakuvad erinevaid tegevust väljendavaid sõnu (teigusõnu). Õpetaja/õpilane kirjutab need tahvlile. Kontrollitakse õigekirja. Seejärel valib õpilane ühe või mitu sõna ja teeb tahvilt ära kirja vihikusse. Õpilase tähelepanu tuleks suunata õigekirjale.

Vastuse variandid: Linnuke *laulab, lendab, siristab, vilistab, sädistab.*

Tuul *puhub, ulub, vingub, lõõtsub, tõuseb.*

Lumi *sajab, sulab, tuiskab, krudiseb.*

Harjutus 3. Kirjuta puuduvad sõnad. Pane punktid.

Pildil on *siil, kana ja kann.*

Vastus: *Siilil on teravad okkad. Kana munes pruuni muna. Kann on suure laua peal.*

Harjutus 4. Pane sõnad lauses õigesse järjekorda. Kirjuta laused vihikusse.

Ära kiri vihikusse tehakse trükitähtedes.

Vastus: pealkiri *Väle jänes*

Jänesel on pikad kõrvad. Ta kuuleb hästi. Tal on tagumised jalad pikema. Vaenlane ei taba teda kergesti.

TV lk 45 Õigekeelsus. Täishäälikud ja nende pikkuse muutmise (foneemanalüüs)

Eesmärk	Korrata täishäälikuid. Õpetada täishääliku pikkust muutma nii, et muutuks sõna tähendus.
Vahendid	Pildid, näiteks: <i>tibu, pudel, sada, padi.</i>
Metoodika	Õpetaja näitab pilti ja küsib: <i>Kas sõnas on teistest pikemat häälikut? Vajadusel hääldada sõna mitu korda. Iga sõna järel on harjutus: Leia sõnast esimene täishäälik. Muuda selle pikkust. Mis sõna saad?</i> Õpilane ütleb sõna, õpetaja kordab hääldust ja vajadusel täpsustab hääliku pikkust. Seejärel kordavad õpilased sõna hääldust. Täpsustada uue sõna tähendus.

Harjutus 1. Muuda allatõmmatud täishääliku pikkust. Mis sõna saad? Mida uued sõnad tähendavad? Moodusta lauseid.

Laused moodustatakse suuliselt, vajadusel aidata küsimustega.

Vastus: vana karu – LEIVAKÄÄRU. pikk nina – NIINA. ära küsi – teravaid KÜÜSI. punane veri – ära VEERI. maitsev mõdu – MÕÕDULusikas.

Harjutus 2. Kirjuta sõnu, mis algavad täishäälikuga. Kirjuta sõnu, mis lõpevad täishäälikuga.

Enne kirjutamist on suuline töö: õpilased mõtlevad sõnu ja need kirjutatakse tahvlile. Enne vihikusse kirjutamist kontrollitakse üheskoos sõna õigekirja. Toimub ärakiri tahvlilt. Sõnade otsimiseks saab abivahendina kasutada aabitsat.

Harjutus 3. Leia vanasõnale sobiv lõpp.

Vastus: Kus viga näed laita, seal tule ja aita. Harjutamine teeb meistriks. Iga algus on raske. Mis täna tehtud, see homme hooleta.

Arutleda ka vanasõnade tähenduste üle.

TV lk 46 Õigekeelsus. Kaashäälikud

Eesmärk	Kaashäälikute tundmise kinnistamine.
Metoodika	Kõigepealt korrata kaashäälikud üle. Seejärel leitakse sõnadest kaashäälikud. Sobib näiteks mäng „Kirjakandja“. Õpetajal on ümbrikus sõnasedelid. Ta annab esimesele õpilasele ümbriku. See võtab sedeli, loeb sõna ja nimetab kõik kaashäälikud sõnas. Seejärel annab ümbriku järgmisele õpilasele jne. Kaashäälikud saab määrata ka aabitsa lugemispalade sõnadest. Võib lasta otsida sõnu, mis algavad kaashäälikuga, lõpevad kaashäälikuga jne.

Harjutus 1. Kirjuta kaashäälikute tähed.

Vastus: B, D, G, K, P, T, L, M, N, R, S, V, J, H.

Harjutus 2. Leia sõnadest kaashäälikud ja värvi nende tähed siniseks.

Suunata lapsi iseseisvalt tööle, enesekontrolliks saab kasutada harjutus 1.

Harjutus 3. Kirjuta sõnu, mis algavad kaashäälikuga. Kirjuta sõnu, mis lõpevad kaashäälikuga.

Enne kirjutamist on suuline töö: õpilased mõtlevad sõnu ja need kirjutatakse tahvlile. Toimub ärakiri tahvlilt. Abivahendina kasutada sõnade otsimisel aabitsat.

Harjutus 4. Mõistata. Number pildi all näitab, mitmendat häälikut kasutad.

Pildi on jänes, võti, tigu, kala, muna, küünel, mutt, tüdruk.

Vastus: jõulukuu.

TV lk 47 Õigekeelsus. Lause. Üks ja mitu. Vastandtäheendusega sõnad

Eesmärk	Kinnistada õpitud mõisteid <i>lause, mitmus, vastandtäheendusega sõna</i> .
---------	---

Harjutus 1. Vali sobiv sõna. Kirjuta laused vihikusse.

Vastus: *Mati joob piima. Miia paneb lilled vaasi. Kala ujub meres. Koer närib konti.*

Harjutus 2. Üks ja mitu.

Pildil on *auto, seen, vaas, konn*.

Õpilane kirjutab joonele sõna ainsuses ja mitmuses.

Harjutus 3. Kirjuta vastandtäheendusega sõna.

Vastus: julge – *ARG*, kurb – *RÕÕMUS*, nõrk – *TUGEV*, kerge – *RASKE*, aeglane – *KIIRE*,
öö – *PÄEV*.

Lasta õpilastel suuliselt näited tuua. Näiteks, mis (kes) on *kerge, nõrk, tugev, aeglane* jne.

Harjutus 4. Otsi tähepusast jõuludega seotud sõnu.

Selgitada noolte tähendusi, st kuidas sõnad asuvad tähepusas.

15. nädal – Jõulud

A lk 96–99. TV lk 49–50

A lk 96–99 Näidend „Jõulud metsas”

Aabits lõpeb jõulunäidendiga, kus saavad osaleda kõik õpilased (lumehelbekeste tants, puud metsa jne). Näidendisse sobib lisada Julius Oro luuletuse „Varese näärid” (varese ja Miili lugemine), lumehelveste tantsu vm.

Lisamaterjal

1. Sõnamäng, Tiia Salm „[Päkapikkude nimemäng](#)”

KTV lk 58–63

Alates lk 58 on kirjatehnika vihikus tühjad abijoonega lehed. Neid saab kasutada õpitud tähtedega sõnade kirjutamiseks. Saab harjutada voolava ja pliiatsitõsteta kirjutamist.

TV lk 48 Õigekeelsus. Õpitu kordamine

Eesmärk	1. Hääliku pikkuse muutmise harjutamine 2. Tegusõna pööramine ainsusest mitmusesse ja vastupidi 3. Lähedase tähendusega sõnade leidmine
---------	---

Harjutus 1. Muuda esimese täishääliku pikkust. Mis sõna saad?

Vastus: meri – MEERI, lina – LIINA, mina – MIINA, Tina – TIINA, sina – SIINA, nina – NIINA.

Kindlasti arutleda ka sõnade tähenduste üle. Kõik moodustatud sõnad on tüdrukute nimed.

Harjutus 2. Mida teeb? Mida teevad? Jätka.

Lisaülesandena võiks suuliselt moodustada tegusõnadega lauseid.

Harjutus 3. Leia tähepusast arvud.

Harjutus 4. Leia lähedase tähendusega sõna.

Vastus: mesikäpp – *karu, metsaott, mömm, mömmik, karumömm, karuott, ott, pätajalg*;
 haavikuemand – *jänes, kõõrdsilm, tuttsaba, nudisaba, pikkkõrv, jänku, kikk-kõrv*;
 käbikuningas – *orav, pähklipureja*;
 kanavaras – *rebane, reinuvader, punasaba, rein*

TV lk 49 Õigekeelsus. Õpitu kordamine

Eesmärk	1. Korrata õpitud teemasid.
---------	-----------------------------

Harjutus 1. Lõpeta laused. Vali sulgudest õige sõna.

Vastus: *Jõulud on talvel. Jõulupuule riputame ehteid. Jõuluvana toob kingitusi. Lapsed loevad jõuluvanale luuletusi.*

Harjutus 2. Pane lause lõppu punkt. Alusta lauset suure algustähega. Kirjuta siit üks lause vihikusse.

Vihikusse kirjutatakse väikeste kirjatähtedega, aga lause alguseks kasutatakse suurt trükitähte.

Harjutus 3. Lahenda ristsõna. Ülevalt alla saad tegelase, kes käib enne jõule akna taga piilumas.

Vastus: 1. Lamp. 2. Pähkel. 3. Kass. 4. Kana. 5. Puu. 6. Kinke. 7. Koer. 8. Kuusk.

Ülevalt alla: PÄKAPIKK.

TV lk 50 Loovülesanne

Minu jõulusoovid

Vastavalt õpilaste ja klassi tasemele võib siia kirjutada või joonistada jõulusoove.